

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 7

София, четвъртък, 12 ноемврий

1931 г.

8. заседание

Срѣда, 11 ноемврий 1931 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 17 ч.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.

Отпуски, разрешени на народни представители . . .	121	2. Фердинандската. (Повторно докладване и решение да се касиратъ изборитѣ въ селата Лехчево, Чипоровци и Превала, Фердинандска околия)	124
Законопроектъ за прибавяне нова алинея къмъ чл. 321 отъ закона за народното просвѣщение. (Предложение на народнитѣ представители С. Патевъ и С. Омарчевски) (Съобщение))	121	3. Пещерската. (Разискване))	127
Избори-провърка.		Дневенъ редъ за следващото заседание)	139
1. Разградската. (Утвърждение))	121		

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Откривамъ заседанието. Присѣствуватъ нуждното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Алексиевъ Никола, Ангеловъ Иванъ, Апостоловъ Драгомиръ, Бешковъ д-ръ Иванъ, Бойчиновъ Михаилъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Григоръ, Велчевъ Иванъ, Ганчевъ Миню, Георгиевъ Стоянъ Йовевъ, Джабарски Стоянъ, Димитровъ д-ръ Георги, Дичевъ Петко, Дойчиновъ Никола, Долбински Димитъръ, Попивановъ Петъръ, Капитановъ Анастасъ, Кемилевъ Никола, Кондаковъ Александъръ, Костовъ Георги, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Лоловъ Сава, Лулчевъ Коста, Липчевъ Андрей, Манафовъ Христо, Мирски Христо, Митовъ Генко, Нейковъ Димитъръ, Нейчевъ Адамъ, Пастуховъ Кръстю, Райковски Минко, Рафаиловъ Филипъ, Рашковъ Христо, Родевъ Христо, Русиновъ Костадинъ, Савовъ Николай, Сапунджиевъ Никола, Станевъ Митю, Стояновъ Георги, Ташевъ Димо, Тотевъ Деню, Христовъ Александъръ, Христовъ Димитъръ, Христовъ Трайко, Цановъ Стефанъ, Циганчевъ Анастасъ, Чешмеджиевъ Григоръ и Шонговъ Георги)

Бюрото на Камарата е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

На г. Никола Стамболиевъ — 2 дена;
 На г. Йото Василевъ — 1 день;
 На г. Димитъръ Тодоровъ — 2 дена;
 На г. Димитъръ Нейковъ — 1 день;
 На г. Янко Сакъзовъ — 5 дни;
 На г. Никола Тошевъ — 1 день;
 На г. Драгомиръ Апостоловъ — 3 дни;
 На г. Петъръ Панайотовъ — 2 дена;
 На г. д-ръ Димитъръ Димитровъ — 1 день;
 На г. Михаилъ Бойчиновъ — 10 дни, и
 На г. Христо Манафовъ — 2 дена.

Народниятъ представител г. Стоянъ Джабарски моли да му се разреши по болестъ единъ месецъ отнукъ. Прилага и медицинско свидетелство. Които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, начина отъ 10 ноем-

врий, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Постѣпило е законодателно предложение, подписано отъ Симеонъ Патевъ и Стоянъ Омарчевски, приподписано отъ нуждното число народни представители, за прибавяне нова алинея къмъ чл. 321 отъ закона за народното просвѣщение. (Вж. прил. Т. I, № 5)

Това предложение ще се отпечати, раздаде на г. г. народнитѣ представители и постави на дневенъ редъ.

Понеже законопроектътъ за временни удържки върху заплатитѣ на държавнитѣ служители и на служителитѣ при изборнитѣ и обществени учреждения не е още миналъ презъ комисията, а сѣщо и законопроектътъ за изменение и допълнение на чл. чл. 3, 210 и 280 отъ закона за митницитѣ и чл. 9 отъ закона за митническата тарифа не е довършенъ отъ комисията, ще изоставимъ разглеждането на точки първа и втора отъ дневния редъ и ще пристѣпимъ къмъ точка трета отъ дневния редъ — **провърка на изборитѣ.**

Ще се пристѣпи къмъ **разглеждане на избора въ Разградската избирателна околия.**

П. Деневъ (р): Г. председателю! На дневенъ редъ е дебатирание по избора въ Пещерската избирателна околия, по който вчера се направи докладътъ.

А. Неновъ (раб): Г. председателю! Още изборътъ въ Пещерската избирателна околия не е миналъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, г-да! Третата точка отъ дневния редъ е: докладъ на комисията по провърка на изборитѣ. Бюрото на Камарата има право да постави на разглеждане единъ или другъ изборъ по-напредъ, а трети по-назадъ. Сега ще мине разградскиятъ изборъ, следъ туй плевенскиятъ и после пещерскиятъ.

П. Деневъ (р): Моля Ви се, г. председателю!

П. Стоевъ (раб): Вчера Народното събрание гласува дневния редъ като по предложение на г. министъръ

Гиргиновъ се постави за разглеждане пещерският изборъ.

П. Деневъ (р): Г. председателю! Безъ да оспорвамъ работата на бюрото да прави предложение и да определя дневния редъ, трѣбва да кажа, че въ настоящия случай председателството не е право, защото, съгласно правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, когато комисията по провѣрка на изборитѣ даде мнение, че известенъ изборъ следва да бѣде касиранъ, този изборъ, специално той се поставя на дневенъ редъ. Днесъ ние нѣмаме, прочее, на дневенъ редъ общо казано „провѣрка на избори“, а имаме разисквания по предложението на комисията за касирането на избора въ Пещерската избирателна околия.

А. Неновъ (раб): Правилно.

П. Деневъ (р): Това е точката въ дневния редъ.

Ако бюрото намира, че по редъ причини отъ административенъ характеръ не може да се разисква днесъ този изборъ, то може да ни сезира съ едно предложение да замѣнимъ тази точка отъ дневния редъ съ докладване на други нѣкои избори, за които нѣма нужда, съгласно правилника, отъ специално поставяне въ дневния редъ. Но, за добрия вътрешенъ редъ, азъ моля г. председателстващия да не проявява инициатива като тая, която сега проявява и да смѣта, че на дневенъ редъ е поставенъ въпросътъ: провѣрка на избори. Такъвъ въпросъ специално по точка трета въ дневния редъ нѣма, а има: докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ — разискване по избора въ Пещерската избирателна околия.

А. Неновъ (раб): Правилно.

П. Деневъ (р): Благодаря за великодушното одобрение, което правите за пръвъ пътъ въ Народното събрание, което е Събрание на буржоазията. (Смѣхъ)

Та бихъ молилъ да се пристѣпи къмъ разглеждането на избора въ Пещерската избирателна околия. Ако има нѣкаква прѣчка за това, тогава да минемъ къмъ други избори.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Постановлението на правилника е, че когато се реши отъ комисията единъ изборъ да бѣде касиранъ, за да не бѣде изненадано народното представителство, гласуването на това решение да не може да стане въ сѣщото заседание. И когато е постановено това да става на другия денъ, то е казано съ целъ, народното представителство да има право най-малко на единъ денъ, за да се запознае съ въпроса, и засегнатиятъ кандидатъ да може да се защити. А когато се даватъ два или три дни за тая целъ, това е толкова по-добре за Народното събрание.

Обаждатъ се отъ мнозинството: Безспорно.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Въ тази смисълъ е, следователно, постановлението на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание: че непременно трѣбва да се гласува решението на комисията за касиране на избора на другия денъ, за да не бѣде изненадано Народното събрание, тъй като въпросътъ за касиране на единъ изборъ е много важенъ.

Сега какво става? Имаме готовъ разградския изборъ, който ще мине; имаме сѣщо и решение на комисията за касиране фердинандския изборъ, следъ анкетата, която вече е направена. За тоя изборъ мина единъ месецъ срокъ следъ решението на Парламента да се спре гласуването, за да се изпълни една формалностъ по избирателния законъ.

Ето защо, г-да, азъ моля да не ставатъ излишни дебати. Ако не днесъ, пещерският изборъ ще се дебатира тукъ утре. Той не може да не бѣде дебатирания.

П. Деневъ (р): Азъ смѣтамъ, че казаното отъ г. министър-председателя бѣше апострофъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата, г. Деневъ.

П. Деневъ (р): Моля Ви се, да се обяснимъ; азъ не съмъ свършилъ, азъ още речамъ думата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата.

П. Деневъ (р): Г. председателю! Азъ имамъ думата. Г. министър-председателъ инцидентно ме апострофира...

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Нѣмате думата.

П. Деневъ (р): ... и азъ продължавамъ да изпълнявамъ своето право на народенъ представител, който има думата.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Г. председателю! Дайте думата на г. Деневъ. Нека се изкаже, за да не се бавимъ съ тѣзи работи.

П. Деневъ (р): Много естествено. — Г. министър-председателъ смѣтна за потрѣбно да даде известни освѣтления, какъ трѣбва да се разбира респективниятъ членъ отъ правилника. Азъ уважавамъ неговото мнение, но нека ми бѣде позволено да не се съглася съ него, защото въ правилника е казано, че когато се направи предложение отъ комисията за касиране на нѣкой изборъ, този въпросъ се поставя на дневенъ редъ и по него се дебатира най-малко 24 часа следъ заседанието, въ което е направенъ докладътъ на комисията. Народното събрание сметна, че изпълнява правилника, като постави на дневенъ редъ за следното заседание дебатитѣ по пещерския изборъ и, следователно, когато днесъ имаме поставенъ на дневенъ редъ този въпросъ, ние не можемъ да смѣтаме — моята молба е къмъ президиума — че не е на дневенъ редъ този въпросъ. Ако по нѣкакви причини не сме готови да започнемъ сега съ него, ние можемъ да го преречимъ, както преречихме първата и втората точки отъ дневния редъ. Но, въ всѣки случай, азъ не съмъ съгласенъ да се даде такава тълкувание на правилника, каквото прави сега г. министър-председателъ.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Вие сѣщото поддържате.

П. Деневъ (р): Прочее, моля, ако не сме готови да започнемъ сега съ този изборъ, да се сезира Народното събрание съ пререждането на дневния редъ и да се мине къмъ доклада на комисията по други избори, по които нѣма предложения за касиране.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Симеоновъ.

И. Симеоновъ (д): Г. г. народни представители! Види се, че снощи г. Деневъ не е присѣствувалъ до края на заседанието.

П. Деневъ (р): Какво, страшно има въ това?

И. Симеоновъ (д): Не, азъ не Ви обвинявамъ; и азъ отсѣстствувамъ често. Ние, обаче, имаме решение на Парламента: днесъ да се разглежда пещерският изборъ.

А. Неновъ (раб): Правилно.

И. Симеоновъ (д): Преди 20—30 дни, когато решихме да анкетираме фердинандския изборъ, сѣщо така ние решихме да го поставимъ за разглеждане въ следното заседание. Следователно, днесъ е следното заседание и за фердинандския изборъ, и за пещерския изборъ.

П. Деневъ (р): Не е вѣрно. Ние снощи имаме решение само за пещерския изборъ.

И. Симеоновъ (д): За разградския изборъ ние не сме взели решение да го касираме. За разградския изборъ, доколкото се простиратъ моитѣ сведения, се иска утвърдението му. Само за фердинандския изборъ и за пещерския изборъ имаме решение на Парламента: да сложимъ тѣзи два избора за разглеждане въ следното заседание. А следното заседание е днешното заседание.

А. Неновъ (раб): Правилно.

И. Симеоновъ (д): Мълчете тамъ Вие! Какво го осуквате? Искате ви се да ловите въ мѣтна вода риба, но нѣма да ви дадемъ тази възможностъ. Азъ зная какво целите Вие, ама опичайте си малко акъла. Млади сте още, научете се, че тогава се смѣйте.

Ето защо, г-да, азъ мисля, че г. председателстващият правилно поставя за разглеждане изборитъ по реда, както той ги изброи. И азъ моля да бжде гласувано това предложение, за да се санкционира отъ мнозинството.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Атанасъ Неновъ.

А. Неновъ (раб): Г. г. народни представители! Въ миналото заседание се гласува точка трета отъ дневния редъ — разискване по пещерския изборъ. Азъ не разбирамъ мотивитъ, които се изтъкнаха тукъ, да се пререди пещерскиятъ изборъ и да се разглежда разградскиятъ изборъ. За мене не сж убедителни аргументитъ, които се изтъкнаха тукъ. Азъ искамъ и настоявамъ да се разглежда пещерскиятъ изборъ. Иначе би било и противъ вашия парламентаренъ редъ.

И. Симеоновъ (д): Извади си ржцетъ отъ джобоветъ!

А. Неновъ (раб): Вие вчера гласувахте точка трета отъ дневния редъ — дебатирание пещерския изборъ. Защо вие сега инцидентно повдигате въпросъ да не се разглежда изборътъ въ Разградска околия? Всички депутати сж се готвили да говорятъ по пещерския изборъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Пещерскиятъ изборъ пакъ ще дойде.

А. Неновъ (раб): Какъ пакъ ще дойде? Г. министре! Позволете да подозирамъ, че презъ тия 24 часа, които изтекоха, е имало нѣкакъвъ разговоръ между представители на болшинството и сговориститъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Виждате колко е имало такъвъ разговоръ — болшинството отсъствува

А. Неновъ (раб): Азъ искамъ да се разглежда пещерскиятъ изборъ, а не разградскиятъ. Това не е по наше искане, това е по вашия парламентаренъ редъ. И ако вие прередите пещерския изборъ и почнете да разглеждате разградския изборъ, това ще значи, че вие нарушавате своя собственъ парламентаренъ редъ.

А. Буковъ (з): Тебъ какво те боли тогава?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Еню Поповъ.

Е. Поповъ (з): Г. г. народни представители! Ние, които присъствувахме снощи тукъ, въ залата, чухме, че се взема изрично решение отъ Парламента да се постави за днесъ, като трета точка на дневния редъ, разискване по избора въ Пещерската околия. Изрично е писано това въ дневния редъ. И мене ми се струва, че нищо не е въ състояние да отклони Парламента днесъ да разглежда този изборъ, да започне разисквания по него, следъ като минатъ онѣзи въпроси, които сж поставени на първа и втора точка. Азъ смѣтамъ, че въ никой случай не може да се прережда дневниятъ редъ, изрично подчертанъ сж вота на Народното събрание. Не можемъ да разискваме други избори. Настоявамъ пещерския изборъ да се разглежда днесъ, защото такова е решението на Народното събрание.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Антонъ Кантарджиевъ.

А. Кантарджиевъ (д): Г. г. народни представители! Маркаръ въпросътъ нагледъ да е дребенъ, въ сжщностъ не е такъвъ. Касае се за запазване парламентарния редъ, осветенъ отъ нашия правилникъ. Тия, които стоятъ на противно становище, на което стоятъ г. министъръ-председателътъ и президиумътъ на Народното събрание, забравятъ една подробностъ: никога въ дневния редъ, като е казано „докладъ на комисията по провѣрка на изборитъ“ не е казано — на тия и тия избори.

Е. Поповъ (з): Вижъ дневния редъ.

А. Кантарджиевъ (д): Недейте бърза. — Правилникътъ повелява само въ единъ случай да се казва въ дневния редъ изрично кой изборъ ще се разглежда — когато трѣбва да бжде касиранъ единъ изборъ. Тия, които сж писали този правилникъ навремето, много правилно сж поставили това, за да не бжде Народното събрание изненадано съ едно решение за касиране, което решава

сждбата на единъ депутатъ. Трѣбва да се даде възможностъ на народното представителство съ чиста съвестъ да изпѣлни своя дългъ.

С. Ивановъ (раб): (Казва нѣщо)

А. Кантарджиевъ (д): (Къмъ С. Ивановъ) Чакай бе! Ти не си дошелъ за сериозна работа, а си дошелъ само да крѣкашъ!

С. Ивановъ (раб): Само ти си дошелъ за сериозна работа!

А. Неновъ (раб): Нека изслушае куриера между демократическата група и сговористката група.

А. Кантарджиевъ (д): По-добре е да слушашъ куриера между демократическата група и групата на Сговора, отколкото да слушашъ единъ шпионинъ на сговористкото правителство, който се числи въ Работническата партия.

А. Неновъ (раб): Продължавай!

А. Кантарджиевъ (д): Само въ единъ случай законодателятъ е предвидилъ въ правилника за вътрешния редъ изрично да се поставя въ дневния редъ кой изборъ ще се разглежда — когато се касае за касиране на единъ изборъ. Сега какво се иска отъ президиума? Да се пререди дневниятъ редъ. Ние сме властни да го прередимъ, и го пререждаме. Следва докладъ на комисията по провѣрка на изборитъ, въ който докладъ е поставено и касирането на пещерския изборъ. Защо да не могатъ да бждатъ разгледани разградскиятъ, фердинандскиятъ и кой да е другъ изборъ, когато вчера ние сме разгледали други избори, безъ изрично да сж вписани въ дневния редъ? Коя логика ни прѣчи да извършимъ тая работа? Нѣма никаква изненада, както казва г. Деневъ. Изненада може да сжществува въ единъ случай — когато изборътъ трѣбва да бжде касиранъ. Ето защо, мене ми се струва, че въпросътъ, който повдига г. Деневъ, е много формалентъ. Народното събрание не може да се занимава съ въпроси вънъ отъ дневния си редъ, но то може да прережда въпроситъ, който сж поставени въ дневния редъ, и вмѣсто съ първата точка отъ дневния редъ, да се занимае съ втората точка, защото или не е готово да разглежда първата точка, или пъкъ нѣма време. Въ правилника има едно запрещение: Народното събрание не може да се занимава инцидентно съ разни въпроси; то може да се занимава съ въпроситъ, които сж постаени въ дневния редъ.

(Панайотъ Деневъ отива при Антонъ Кантарджиевъ и му поднася единъ дневенъ редъ)

Г. Деневъ! Азъ снощи гласувахъ дневния редъ. Тамъ се казва: „Докладъ на комисията по провѣрка на изборитъ“ — точка. Въ скоби е казано: „Разискване по избора въ Пещерската избирателна околия.“

П. Деневъ (р): Това е въпросъ на разбиране.

А. Кантарджиевъ (д): Казва се: „Докладъ на комисията по провѣрка на изборитъ.“ Значи може да се докладватъ разградскиятъ и други избори. Ето защо мене ми се струва, че президиумътъ е правъ, когато ни кани да се занимаемъ съ разглеждане на разградския изборъ. Никой не казва, че нѣма да се занимаемъ и съ пещерския изборъ, щомъ му дойде редътъ.

П. Стоевъ (раб): До осемъ часа има време. Може да му дойде редътъ!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министъръ-председателъ:

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Мене ми е просто чудно, че по единъ такъвъ дребенъ въпросъ ставатъ толкова обширни дебати. Ако ли двата законопроекта, които стоеха на първа и втора точка отъ дневния редъ, бѣха готови, вие нѣмаше да имате възможностъ да дойдете до разглеждането на пещерския изборъ. Сега случайно, защото тия два законопроекта не сж готови, ние минаваме къмъ разглеждането на третата точка отъ дневния редъ.

Какво собствено сега имаме да споримъ? Председателътъ ви съобщава: „Г-да! На трета точка отъ дневния редъ е поставенъ пещерскиятъ, но предлагамъ да измѣнимъ дневния редъ“.

П. Деневъ (р): То е другъ въпросъ. Ние сме властни да правимъ това промѣнение на дневния редъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Деневъ! Азъ не държа на това но се чуда, защо се отнасяте съ такова подозрение! Ако живѣете съ подозрението на комунистичъ, правете каквото искате. (Смѣхъ всрѣдъ работниците!)

П. Деневъ (р): Азъ не съмъ комунистъ.

П. Стоевъ (раб): Плашите ги съ насъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Напротивъ, васъ плаша съ тѣхъ.

Отъ работниците: А-а-а! (Смѣхъ)

П. Деневъ (р): (Къмъ работниците!) Ако вземете да събате нашата попара, ще ви опари!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Защото сж готови докладитъ по разградския и фердинандския изборъ, искаме да се пристъпи къмъ тѣхното разглеждане, а следъ това ще дойде редъ и на пещерския изборъ. Нима най-напредъ председателството, което реди дневния редъ, нѣма право да го прережи, защото така смѣта, че ще бѣде по-добре, и да ви помоли да се съгласите съ това пререждане? Тогава защо сж тия толкова обширни дебати по тоя въпросъ?

А. Неновъ (раб): Защото следъ 24 часа отъ опредѣлянето на дневния редъ отъ пещерския изборъ отивате на разградския. Свършете съ пещерския изборъ и тогава разглеждайте други избори.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ние знаемъ вашето мнение и по пещерския изборъ, и по другъ, и по трети изборъ. Не вие ще дадете нѣкакво освѣтление и ще дирите правдата. Ние знаемъ вашето мнение.

Затуй, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че нѣма защо да поставяме въпросътъ трагично, или да се дири подъ вола теле. Азъ моля да гласувате промѣната на дневния редъ, както се предлага отъ председателството. Ако не искате да промѣните дневния редъ, недейте гласува!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители сж съгласни въ точка трета отъ дневния редъ — докладъ на комисията по провѣрка на изборитъ — най-напредъ да следва разглеждането на избора въ Разградската избирателна околия, следъ това изборътъ въ Фердинандска избирателна околия и на трето мѣсто да следва разискване по избора въ Пещерска избирателна околия, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

А. Неновъ (раб): Защо гълчахте тогава?

П. Деневъ (р): Ти тая работа не можешъ да я разберешъ още.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Ще се докладва изборътъ въ Разградската избирателна околия.

Има думата докладчикътъ г. Василъ Мариновъ.

Докладчикъ В. Мариновъ (д): Г. г. народни представители! Разградската избирателна колегия се състои отъ Разградската и Кеманларската административни околии. По избирателнитъ списъци въ тази избирателна колегия има 35.045 избиратели. Отъ тѣхъ сж гласували 30.067. Действителни бюлетини 29.554 и недействителни бюлетини — 513. При така получения резултатъ отъ избора, дѣлительтъ е 5.898.

Подаденитъ гласове се разпредѣлятъ както следва: Народенъ блокъ, съ морава бюлетина — 14.809; Народна коалиция, съ розова бюлетина — 10.076; Работническа партия, съ сребърна бюлетина — 2.115; Селскостроителенъ блокъ, съ тъмновинена бюлетина — 154; Социалдемократическа партия, съ червена бюлетина — 435; Обединена партия, съ тъмносиня бюлетина — 1.202; Социалистическа федерация, съ тъмночервена бюлетина — 37; Национална за друга за политическо възраждане, съ комбинирана бюле-

тина, жълто и черно — 259; Лѣвъ блокъ, съ оранжева бюлетина — 403.

Разградскиятъ окръженъ сждъ въ заседанието си на 26 юний 1931 г. е провъзгласилъ за избрани следнитъ лица: отъ Народния блокъ — Захари п. Захариевъ, Антонъ Пентиевъ и Захари х. Андрей х. Лековъ, а за допълнителни — Асенъ Христовъ, Митю Семовъ и Христо Доновъ; отъ Народната коалиция — Георги Д. Казанаклиевъ и Иванъ Йосифовъ, а за допълнителни — Петъръ Енчевъ, Димитъръ Икономовъ, Станчо М. Стояновъ, Ахмедъ х. Мустафовъ и Пеню Ц. Дечевъ.

Г. г. народни представители! По тоя изборъ е подадена контестація, по поводъ на която сж образувани следствени дѣла № № 149, 153, 154, 155, 171, 173, 174 и 179/1931 г. При произведеното дознание отъ сждията-следователъ е констатирано, че оплакванията, за които се говори въ контестацията, се отнасятъ за деяния, извършени преди изборитъ.

Парламентарната комисия по провѣрка на изборитъ, следъ като разгледа обстойно всички оплаквания, които сж констатирани отъ сждията-следователъ, чрезъ разпитъ на свидетели, единодушно и безъ дебати реши изборътъ въ Разградската избирателна колегия да бѣде утвърденъ.

Дѣлжа да заявя, обаче, че това не значи, че при произвеждането на този изборъ не е имало тероръ, не е имало насилие. Напротивъ, имало е голѣмъ и повсемѣстенъ тероръ преди избора, обаче въ навечерието на избора и въ деня на избора не е билъ упражняванъ тероръ, и поради това парламентарната комисия по провѣрка на изборитъ единодушно реши изборътъ да бѣде утвърденъ.

Затова моля и васъ, г. г. народни представители, да утвърдите избора въ Разградската избирателна колегия.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които отъ г. г. народнитъ представители приематъ решението на комисията, изборътъ въ Разградската избирателна колегия да бѣде утвърденъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Ще се докладва изборътъ въ Фердинандската избирателна колегия

Има думата докладчикътъ г. Димитъръ Джанкардашлийски.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л.): Г. г. народни представители! Въ едно минало заседание имахъ честта да ви докладвамъ първия изборъ, по който парламентарната комисия по провѣрка на изборитъ бѣ решила да бѣде касиранъ изборътъ въ три секции. Тогава, при първия си докладъ, мене ми се струва, че бѣхъ изчерпателенъ и не зная дали сега има нужда да занимавамъ народното представителство съ станали нередовности и закононарушения въ Фердинандска избирателна околия, а именно въ селата Лехчево, Чипоровци и Превала.

И. Куртевъ (нац. л.): По-важнитъ ги повторете.

П. Деневъ (р): Г. докладчикъ! Въ седмодневния срокъ заинтересования кандидатъ за народенъ представителъ подалъ ли е възражения и посочилъ ли е доказателства?

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л.): Да, подалъ е.

П. Деневъ (р): Доказателствата събрани ли сж?

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л.): Да, събрани сж.

П. Деневъ (р): Само тѣхъ ще докладвате.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л.): Г. г. народни представители! Не ще ви занимавамъ съ ония данни по дѣлото, които азъ донесохъ до знанието ви въ едно отъ миналитъ заседания. Тогава станаха дебати, изказаха се всички парламентарни групи, особено групитъ отъ опозицията, които настояваха, че следва да се направи анкета по тоя изборъ. Днешниятъ министъръ-председателъ, тогава председателствуващъ Министерския съветъ, предложи да се приложи постановлението на чл. 124 отъ избирателния законъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Отъ опозицията искаха да се предави дѣлото на противната страна.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л.): Събранието прие дѣлото по избора въ Фердинандска околия да бѣде върнато на сждията-следователъ за предавяване на противната страна, като се считаше противна страна из-

браникът на Демократическия сговор, народният представител г. Сапунджиев. Народното представителство прие предложението на г. министър-председателя и дѣлото бѣ върнато на ломския сѣдия-следовател, за изпълнение постановлението на чл. 124 отъ избирателния законъ. При първия си докладъ азъ ви съобщихъ, че по това изборно дѣло сѣ били разпитани 123 свидетели, а сега ви съобщавамъ, че сѣ разпитани 142 човѣка — една малка частъ сѣ отъ старитѣ свидетели, а голѣма частъ сѣ нови свидетели. Новото, което има да ви съобща, това е едно заявление, подадено отъ г. Сапунджиев, нашъ колега, когото не виждамъ тукъ между насъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Нѣма и да го видишъ вече.

П. Деневъ (р): Той временно присѣтствува досега.

П. Стоевъ (раб): Той самъ се смѣта за касиранъ.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Г. Сапунджиев, следъ като получилъ едно частно писмо отъ нѣкой си господинъ, комуто името ще съобща, донася до сѣдията-следовател, като същественъ фактъ показанията на този господинъ, . . .

Нѣкой отъ мнозинството: Александъръ Котевъ.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): . . . а именно на Александъръ Костовъ Котевъ. Г. Сапунджиевъ съобщава на г. сѣдията-следовател следното: „Отъ тукъ приложеното писмо отъ Александъръ Котевъ, отъ с. Чипровци, се вижда, г. следователю, какво свидетелствуването на Котева при първия разпитъ не е било вѣрно и че е вѣрно това, което той пише въ собственорѣчното си писмо“ — адресирано до г. Сапунджиева.

Ще ми позволите, г. г. народни представители, да ви прочета туй отъ такава голѣма важностъ за г. Сапунджиева писмо и ще ви моля да не се смѣте!

К. Кършовски (раб): Да не е ходилъ въ Обществената безопасностъ?

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Азъ не знамъ да е ходилъ въ Обществената безопасностъ, защото тукъ подобни данни нѣма. Азъ зная, че е ходилъ въ кантората на г. Сапунджиева.

Г. г. народни представители! Г. Котевъ пише до г. Сапунджиева следното: (Чете) „Г. Сапунджиев! Чувствувамъ се извънредно натѣженъ, понеже съмъ лично азъ причина, може би, да се разкарватъ наново избирателитѣ на Чипровската община, да правятъ избори. Но, въпрѣки всичко, съвѣстта ми не може да издържи да не заговори и да каже самата истина. Макъръ и да ме е срамъ, ще изнеса истината. На 21 станаха изборитѣ за народни представители. Азъ бѣхъ членъ на изборното бюро въ с. Чипровци. Изборътъ мина мирно и тихо, като никой другъ пътъ. Не съмъ виждалъ никого да излиза навънъ. Обаче още вечерта, следъ като се направи преброяването на бюлетинитѣ, недоволнитѣ отъ резултата личности въ кръчмитѣ казваха, че въ Чипровци имало смѣняне на кутия избирателна, което съвсемъ не е вѣрно. На мене тежеше нѣщо и не можехъ да го съобща въ дома си предъ семейството си. Какъ да кажа и на васъ“ — следва една удивителна и многоточие.

По-нататкъ, г. г. народни представители, азъ не ща да ви занимавамъ съ глупоститѣ на единъ човѣкъ, който сѣдията-следовател е намѣрилъ за добре да го прати на обвинителната властъ, паркета, за лъжесвидетелствуване. Този човѣкъ, следъ като написалъ това писмо, бива призванъ да потвърди съдържанието му, като показание, предъ следователя. И наистина, призванъ, той отива на 30 септемврий предъ следователя и поддържа сѣщото. Сѣдията-следовател, обаче, като вижда неговитѣ противоречия, какъ той веднѣжъ говори едно, а следъ туй — друго, задържа го и написва до паркета за неговото подвеждане подъ отговорностъ. И този човѣкъ, така повиканъ, дава следъ туй собственорѣчно нови показания, въ които казва, че наистина изборната кутия въ с. Чипровци е била смѣнена отъ председателя Георги Кузмановъ и отъ неговитѣ помощници тамъ, за които ви говорихъ въ по-раншното заседание.

Сѣдията-следовател, следъ разпита, както ви казахъ, на 142 човѣка, поддържа старото си заключително постановление. За него е доказано, какво, първо, че въ с. Лехчево не сѣ допустнати за бюро на секцията лица, които сѣ били избрани по жребие отъ мировия сѣдия, а е било назначено ново бюро съ писмо съ фалшиви подписи на

околийския началникъ и нѣкой си самозванъ секретаръ, подписани отъ нѣкакъвъ приставъ Дончевъ; второ, че въ с. Чипровци изборната кутия е била замѣнена съ нова, пълна съ пликове съ бюлетини на Сговора и, трето, че въ с. Превала не е имало абсолютно никаква тайна стайчка за гласуване. Свидетелитѣ и днесъ потвърждаватъ, че не е имало такава стая, а че е имало една черга, съ която ужъ се е направила тайна стайчка, но чергата била окачена на единъ телъ съ гвоздей, за да може да се види всичко каквото става вътре и, освенъ това, вътре е седѣлъ и единъ стражаръ, който — както въ по-раншното заседание ви казахъ, и сега го потвърждавамъ, защото го потвърждаватъ и свидетелитѣ — е помагалъ на избирателитѣ да поставятъ бюлетинитѣ въ пликоветѣ — за да се запази абсолютната тайна при гласоподаването!

Г. г. народни представители! Въ миналото заседание вие бѣхте убедени въ порочността на избора въ Фердинандската избирателна околия и то въ тия именно три секции, които ви казахъ. Следъ разпита на толкова много свидетели, азъ не вѣрвамъ днесъ да има у нѣкого отъ васъ и капка отъ съмнение, че се касае за единъ законенъ изборъ. Новото, следъ като е произведено следствието, е, че нашиятъ колега, г. Сапунджиев, е прибѣгналъ до свидетелството на единъ човѣкъ, който днесъ въ комисията по провѣрка на изборитѣ бѣ нареченъ отъ нѣкой отъ колежитѣ „недостоеенъ човѣкъ“, даже да бѣде свидетел, защото единъ човѣкъ, който не държи на думата си, който единъ денъ говори едно, утре говори друго, а другиденъ трето и пр., не може да бѣде достоенъ да бѣде свидетел. И азъ, като докладчикъ, трѣбваше да отговоря на възраженията, които ми се отправиха отъ страна на народни представители отъ групата на Демократическия сговоръ така: какво да ви направя, когато този човѣкъ, недостоеенъ да бѣде даже свидетел, не е посоченъ отъ тая страна, която иска да бѣдатъ касирани изборитѣ въ тѣзи три секции, за да се даде удовлетворение на възмутената общественасъвѣстъ тамъ, ами е посоченъ отъ този, който иска да даде ново нѣщо въ дѣлото за свое оправдание? Ето на какви хора сѣ се заловили тѣ, ето съ какъвъ човѣкъ г. Сапунджиевъ иска да се оправдае.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Тукъ не сте правъ. Синигерски въ контестацията си е представилъ медицинско свидетелство на този Котевъ — че е битъ, а той казва, че самъ си е нанесълъ повреди по рѣдетъ и краката, за да може впоследствие да даде истински показания. Така стои работата.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Г. г. народни представители! Г. Пупешковъ идва да усилва онова, което азъ твърдя — че тукъ имаме работа наистина съ единъ немораленъ човѣкъ.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Простъ човѣкъ.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): При следствието е разпитанъ и единъ свидетел, твърде почтенъ човѣкъ, когото азъ имамъ честта да познавамъ и вѣрвамъ, че мнозина тукъ отъ васъ го познаватъ, на име Иванъ Пешевъ, директоръ въ нѣкакво си училище изъ Фердинандско, който за Котева е далъ следнитѣ показания: (Чете) „Човѣкъ немораленъ, човѣкъ падналъ, на думитѣ на когото никаква стойностъ не бива да се дава“. Тая преценка дава г. Пешевъ за него. И сега, г. г. народни представители, когато този така „мораленъ“ — споредъ г. Пупешковъ — човѣкъ, излиза да изкарва г. Сапунджиева, чутъ-ли не като папа, да се изповѣда предъ него, че на съвѣстта му тежели грѣхове и пр. и пр. — ще се съгласите, че това е смѣшно. На такава едно свидетелствуване не може да се базира абсолютно никаква теза и на него не може да се дава никаква стойностъ, защото, както казахъ, това свидетелствуване е на единъ човѣкъ падналъ, незаслужаващъ абсолютно никакво довѣрие.

К. Караджовъ (з): Ами за писмото кажете нѣщо — за двѣтъ хиляди лева!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Азъ не искамъ да говоря и за това, че той е написалъ писмото въ кантората на г. Сапунджиев, което е отправилъ до него, срещу едно възнаграждение отъ 2.000 л.

К. Караджовъ (з): Ако не касиратъ избора, ще получи още 3.000 л.!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Ако той идва да изповѣдва и една такава работа, че това писмо било поръчано и платено отъ г. Сапунджиев, . . .

Ц. Пупешковъ (д. сг): Вие върват ли му като изповедникъ? Видяхте ли щемпела на писмото?

Д. Джанкардашлийски (нац. л): ... какво искате повече от това?

Тъзи нови доказателства къмъ следственото дѣло по фердинандския изборъ идатъ да усилятъ нашитъ разбирания, особено идатъ да усилятъ моето убеждение като докладчикъ, че наистина тукъ има единъ изборъ опороченъ, който не може въ никой случай да бѣде утвърденъ. Изборитъ въ тритъ секции трѣбва да бѣдатъ касирани и да бѣдатъ насрочени такива въ срока, който законътъ предвижда.

Ето защо, г. г. народни представители, азъ моля да бѣде касиранъ изборътъ въ тѣзи три секции: Лехчево, Чипровци и Превала.

П. Стоевъ (раб): Г. докладчикъ! Знаете ли дали този, който е подкупилъ свидетеля, е подведенъ подъ отговорностъ?

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Не знамъ такава нѣщо.

И. Симеоновъ (д): Парламентътъ не се занимава съ тѣзи работи. Отправате питане до министра на правосъдието, ако съдебната властъ не е изпълнила обязаноститъ си. Трѣбва да знаете какъ се процедира.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. председателю! Има нови данни. Въпросътъ не може да се дебатира днесъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Следъ допълнителнитъ данни трѣбва да се даде думата на народнитъ представители. Вие, г. Пждаревъ, може би искате думата?

Н. Пждаревъ (д. сг): Този въпросъ трѣбва да се разисква въ идното заседание. Решението на комисията сега се докладва. Не може да ставатъ дебати въ сѣщото заседание, когато се докладва решението на комисията за касирането на единъ изборъ.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Г. г. народни представители! Одеве г. Симеоновъ повдигна този въпросъ и народното представителство се съгласи съ него, какво веднѣжъ докладванъ въ едно отъ миналитъ заседания фердинандскиятъ изборъ, по който сѣ станали обширни дебати, нѣма защо да се отлага неговото разглеждане за друго заседание, толкозъ повече, че Народното събрание току-що одобри да се постави на дневенъ редъ неговото разглеждане.

Н. Пждаревъ (д. сг): Да, но докладътъ на новитъ данни сега се прави.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): И понеже веднѣжъ се е разисквало по този въпросъ, и понеже нови данни и нови доказателства въ обратенъ смисълъ нѣма абсолютно никакви, а се потвърждаватъ всички стари данни, азъ смѣтамъ, че нѣма защо да отлагаме разглеждането на избора за утре.

Н. Пждаревъ (д. сг): Докладътъ на комисията за касирането на този изборъ не е поставенъ на дневенъ редъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. Пждаревъ!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Г. г. народни представители! Ще добавя още, че и въ секцията на парламентарната комисия по провѣрка на изборитъ не станаха никакви дебати по този изборъ — и въ цѣлата комисия не станаха — защото за всички народни представители, членове на комисията, въпросътъ бѣ ясенъ. Азъ говоря отъ името на комисията и ви моля да гласувате.

Н. Пждаревъ (д. сг): Това е много добре!

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Стига бе! Вие трѣбва да мълчите, а не да възразявате.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Съ нищо нѣма да се облекчи положението на г. Сапунджиевъ, щомъ е дошла работата до туй положение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Пждаревъ иска да даде тѣжувание на чл. 32 отъ правилника въ смисълъ, че и въ конкретния случай, когато комисията е взела решение за касиране на избора, трѣбва да се спази чл. 32 отъ правилника, съ други думи, да се отсрочи дебатирането по този изборъ за идното заседание. Азъ моля, за да избѣгнемъ излишни разсѣждения, г. г. народнитъ представители да дадатъ тѣжувание по този въпросъ.

В. Молловъ (д. сг): Искамъ думата по този въпросъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители сѣ съгласни, ...

Г. Говедаровъ (д. сг): Искамъ думата по този въпросъ.

Г. Василевъ (д. сг): Г. председателю! Искамъ думата.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата!

Г. Василевъ (д. сг): Какъ така нѣмамъ думата!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата!

Г. Василевъ (д. сг): Нарушавате правилника.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители сѣ съгласни съ решението на комисията, да се дебатира по избора въ Фердинандската околия следъ доклада на комисията, която изказа мнение да се касира изборътъ въ нѣкои села, моля, да вдигнатъ рѣка.

Г. Василевъ (д. сг): Комисията не се е занимавала съ този въпросъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата!

Г. Василевъ (д. сг): Азъ поправамъ докладчика — че комисията не се е занимавала съ този въпросъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): И не може да се занимава.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моля, дайте ми думата!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министъръ-председателътъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Да се обяснимъ. По фердинандския изборъ станаха по-рано дебати. Бѣше предложено да се касиратъ изборитъ въ три села. Така щото съобщение за касирането е станало. Следъ обширнитъ дебати, които станаха, азъ предложихъ да се изпълни формалността по закона — въ 7-дневенъ срокъ следователътъ да разпита и противната страна.

Н. Пждаревъ (д. сг): Нови данни има.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Новитъ данни се преценяватъ, дали иматъ значение за отлагането на въпроса, обаче въпросътъ за касирането е положенъ още тогава. Това е по съществото на въпроса. Но азъ виждамъ, че никой отъ васъ (Къмъ сговориститъ) нѣма куража да вземе думата по съществото на въпроса, а искате да се спремъ на формалния въпросъ. Добре, да се спремъ и на формалния въпросъ и да го разтълкуваме почтено. Въпросътъ за касиране на избора бѣше положенъ при първитъ дебати. Трѣбваше да се отложи за другия денъ, ако трѣбваше да има вотъ. Ние не пристѣпихме къмъ вотъ, за да се изпълни една формалностъ отъ съдебния следователъ. Следователно, формалността — да се гласува за касиране на избора не въ сѣщия денъ, въ който е докладванъ — е изпълнена. (Рѣкоплѣскания отъ мнозинството)

Х. Чолаковъ (з): Изпълнена е.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се пристѣпи къмъ дебатиране по предложението на комисията за касиране на фердинандския изборъ, моля, да вдигнатъ рѣка.

Г. Василевъ (д. сг): Искамъ думата по това предложение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Мнозинство, Събра нието приема.

Отъ сговориститѣ: Меншество е.

Г. Василевъ (д. сг): Оспорвамъ вота.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. председателю! Подложете на повторно гласуване. Азъ не ща да се чува, че въ Народното събрание има фалшивъ вотъ. Дайте втори пътъ на гласуване предложението.

Г. Василевъ (д. сг): Имамъ право да оспорвамъ вота.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Григоръ Василевъ! Нѣмате думата!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Да, г. Василевъ, имате право да оспорите вота.

Г. Василевъ (д. сг): И ние това твърдимъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се пристѣпнѣ къмъ дебатирание по предложението на комисията за касирането на фердинандския изборъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство.

Г. Василевъ (д. сг): Явно меншество е.

А. Николаевъ (з): Г. председателю! Моля, повторете ясно предложението.

Отъ сговориститѣ: И комуниститѣ вдигатъ рѣка.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля, г-да, да се разберемъ. Не се предлага утвърждение на предложението за касиране на избора; не е въпросъ сега да се приеме предложението на комисията да се касира изборътъ, а въпросътъ е да се реши дали дебатиранието по това предложение да стане въ сегашното заседание, или въ утрешното.

Които г. г. народни представители сѣ съгласни въ това заседание да се дебатира по предложението за касиране на фердинандския изборъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. (Шумъ)

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие ще носите всичката отговорност за тѣпченето на правилника.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Пждаревъ! Гледайте си вашитѣ отговорности. Вие осемъ години го тѣпчете.

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие трѣбва да пазите правилника.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля желаещитѣ да говорятъ по избора да взематъ думата. — Нѣма желаещи.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: За какво бѣше тогава този споръ!

Н. Пждаревъ (д. сг): Нѣма да вземемъ думата, за да не се съгласимъ съ вашето разбиране, че днесъ може да се разглежда този изборъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители сѣ съгласни съ предложението на комисията, да бѣлатъ касирани изборитѣ въ селата Лехчево, Чипровци и Превала, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Рѣкоплѣскания отъ мнозинството)

Давамъ 10 минути почивка.
(Следъ отидна)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Ще пристѣпимъ къмъ разискване по избора въ Пещерската избирателна околия.

Има думата народниятъ представителъ г. Атанасъ Неновъ.

А. Неновъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вчера изслушахме доклада на комисията по проверка на пещерския изборъ. Въ заключение тя намира, че ще трѣбва да бѣдатъ касирани изборитѣ въ селата Дорково, Ракитово, Корово и Нова-махала. Каточе ли само въ тия села въ Пещерска околия се е проявилъ сговористическия тероръ, а въ останалитѣ пунктове на Пещерска околия всичко е минало мирно и тихо, избира-

телътъ свободно е проявилъ своята воля! Вѣрно ли е това?

Вие искате да се касиратъ изборитѣ само въ четири общини, въ които преобладава помашкото население. Вие смѣтате, че само въ тѣзи четири общини е проявенъ сговористическия тероръ, който се упражнява отъ 8 години насамъ. Азъ ще ви кажа, че не само въ тѣзи четири общини, но въ цѣлата Пещерска околия, както и въ цѣла България, отъ 8 години насамъ сѣ командували пищовтъ, пушката, парабелътъ, камшикътъ.

Вижте какво представляваше Пещерска околия до изборитѣ на 21 юний. Тамъ не можеше да се чуе думата на Трудовия блокъ. Вземамъ за примѣръ Брацигово. Едно, две, три, четири, петъ организационни събрания на Работническата партия, работницитѣ си ги направиха въ избата на полицейския участъкъ. Когато наближиха изборитѣ, когато станаха на 21 юний, кандидатната листа на Работническата партия трѣбваше да бѣде изработена въ избата на полицейския участъкъ. (Възражения отъ мнозинството) Трайте, и до васъ ще дойда. — Въ Пещерска околия бѣше проявенъ нечуванъ тероръ. Тамъ бѣха трѣгнали детективски шайки, заедно съ акцизни стражари, отъ село на село и заплашваха населението, . . . (Възражения отъ мнозинството). Защо защищавате сговориститѣ? — . . . биеха, арестуваха и не позволяваха на кандидатитѣ на Трудовия блокъ да се мѣрнатъ нѣкъде предъ урнитѣ. Пловдивската инспекция на полицията бѣ издала окръжна телеграма да търси първия кандидатъ на Трудовия блокъ — да го търси въ Чепинско, въ Кричимъ нѣкъде, въ Пазарджикъ и пр.

Ясно е, че както навсѣкъде въ България, така и въ Пещерска околия сговориститѣ упражниха тероръ такъвъ, какъвто могатъ да упражнятъ само сговористи; упражни се такъвъ тероръ, какъвто може да се упражни само отъ страна на агентитѣ на финансовия капиталъ.

И. Симеоновъ (д): Брей! (Смѣхъ)

А. Неновъ (раб): Ясно е, че ако ние виждаме тукъ една внушителна група народни представители сговористи, това не е група на представители на народа, ами това е група на представители на терора, на куршума, на камшика.

Нѣкой отъ мнозинството: Защо не ти рѣкоплѣскашъ другаритѣ?

А. Неновъ (раб): Тѣ сѣ представители на оная диктатура, която продължаваше до 21 юний 1931 г., която продължава и до днесъ.

Отъ мнозинството: Ей!

И. Симеоновъ (д): Е, сега както се усмихна! . . .

А. Неновъ (раб): Симеоновъ! Мълчи! Недейте апострофира! Ще ти се разсърдятъ дружбашиитѣ.

Х. Чолаковъ (з): Нѣма дружбаши, бе! Кѣде се намирашъ ти?

А. Неновъ (раб): Когато азъ атакувамъ политиката на терора на Свора, вие, народни представители отъ днешната властъ, ме апострофирате! Не е ли вѣрно, че Сговорътъ произведе изборитѣ при нечуванъ тероръ?

И. Симеоновъ (д): Вѣрно е.

А. Неновъ (раб): Щомъ е вѣрно, защо лаеете тогава вие отъ тамъ? (Сочи мнозинството)

Отъ мнозинството: А-а-а! (Тропане)

Нѣкой отъ мнозинството: Да си оттегли думитѣ!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Отъ мнозинството: Скандаль!

И. Симеоновъ (д): (Къмъ А. Неновъ) Азъ искамъ само да те слушамъ съ внимание, понеже си се усмихналъ и много симпатично говоришъ!

А. Николаевъ (з): Г. председателю! Ораторътъ да си оттегли думитѣ! Народнитѣ представители не лаятъ въ Камарата.

И. Симеоновъ (д): Той реве като волъ!

А. Неновъ (раб): Представителитъ на Сговора тукъ не сж представители на народа, а на оная диктатура, която се установи на 9 юний 1923 г. Вие искате да касирате изборитъ само въ четири общини отъ Пещерска околия. Защо?

Н. Пждаревъ (д. сг): Ами Вие въ колко искате да се касиратъ?

А. Неновъ (раб): Та нима вие мислите, че и въ Аликовчо, че и въ Брацигово, че и въ Бяга, че и въ Козарско, че и въ други общини въ Пещерска околия избирателтъ е проявилъ свободно своята воля? Не, разбира се. Навсѣкжде камшиктъ плющѣше. (Възражения отъ мнозинството)

И азъ отъ името на парламентарната група на Трудовия блокъ, искамъ касирането на изборитъ не само въ тия четири общини, а въ цѣлата Пещерска околия.

Н. Пждаревъ (д. сг): Това вчера трѣбваше да го заявите.

А. Неновъ (раб): И, като поставямъ едно „но“, азъ питамъ: защо трѣбва да касираме изборитъ въ цѣлата околия? Защото българскитъ избирателъ ще трѣбва да изкаже свободно своята воля. Ще може ли, обаче, той въ днешнитъ условия, при днешната наша действителностъ, наистина да прояви свободно своята воля? Не. Ние имаме примѣръ съ произведенитъ на 1 ноемврий общински избори.

Х. Чолаковъ (д): Ядохте бой!

А. Неновъ (раб): И ако докладчиктъ ни разправяше, относно пещерския изборъ, за пищенето на куршуми отъ пушки въ баташкитъ балкани въ време на законодателнитъ избори, азъ ще ви кажа, че на 1 ноемврий, при общинскитъ избори, произведени отъ „народната“ властъ, трещѣха бомби и въ Брацигово, и въ Пещера, и по други мѣста въ околията. (Ржкоплѣскания отъ работницитъ)

Ние казваме, че искаме касирането на тия избори. Но вие защо искате касирането имъ? Изхождате отъ туй, че искате да провѣрите народната воля ли? Не. Ако се касиратъ тия избори, ние знаемъ, че отъ васъ ще се издаде къмъ помашкото население командата: „По четирима въ строй, напредъ къмъ урнитъ!“ Затуй вие сте избрали да касирате изборитъ въ селата Корово, Дорково, Ракитово и Нова-махала. Касирайте избора въ цѣлата околия и дайте свободни избори!

Но вие не можете да дадете свободни избори, защото, ако наистина вие бѣхте една народна властъ, една властъ, която да осѣжда политиката на тероръ, упражняванъ непрекъснато въ продължение на 8 години, вие трѣбваше да се откажете отъ тая политика на тероръ и на 1 ноемврий 1931 г. Азъ ви питамъ: защо бѣха нуждни бомбитъ, защо бѣше нужно да се отнема възможността на Трудовия блокъ да завѣри свои листи въ стотици общини?

Х. Чолаковъ (з): Не е вѣрно.

И. Симеоновъ (д): Г. Неновъ! Ще ми позволите ли да кажа за една декларация на вашия представителъ въ Враца? (Тропане отъ работницитъ)

А. Неновъ (раб): Азъ имамъ опредѣлено време, недейте ме прекъсва, г. Симеоновъ! Ако сте силенъ, елате да говорите следъ мене.

И. Симеоновъ (д): Искамъ да ми позволите да кажа две думи за декларацията на единъ вашъ другаръ.

А. Неновъ (раб): Ние не можемъ да не протестираме противъ политиката на тероръ, която още повече се засилва. Тогава, когато оная маса отъ 600 хиляди души гласува за васъ на 21 юний; когато тя гласува противъ куршумитъ въ Баташкото дефиле; когато тя гласува противъ камшиктъ; когато оная 600-хилядна маса гласува противъ избата въ Брациговския полицейски участъкъ — вие на 1 ноемврий произведохте избори по сѣщия методъ, по който се произвеждаха и отъ сговориститъ. (Възражения отъ мнозинството) Вие това не можете да отречете.

Б. Ецовъ (д): Никакъвъ тероръ не е имало.

А. Неновъ (раб.): Мълчи тамъ кречетало!

Нѣкой отъ работницитъ: Кажи за самообесванията.

А. Николаевъ (з): Е-е-е! Какво е това?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Неновъ! Говорете по въпроса.

А. Неновъ (раб): Точно по въпроса говоря. — Имахме избори на 1 ноемврий, а въ Дирекцията на полицията въ София се самообесватъ! (Ржкоплѣскания отъ работницитъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Неновъ! Съгласно чл. 71 отъ правилника, поканвамъ Ви да не се отклонявате отъ въпроса. Говорете само по въпроса. Иначе ще Ви отнема думата.

А. Неновъ (раб): Добре.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Ще се съобразявате съ чл. 71 отъ правилника.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Народното представителство трѣбва да знае, че сега разглеждаме изборъ, който е станалъ на 21 юний и само по него трѣбва да се говори. Да не се слушатъ тукъ предисловия по изборитъ, станали на 1 ноемврий, които не сж сложени тукъ на разглеждане. И азъ желая онзи, който иска да види при каква свобода сж произведени изборитъ на 1 ноемврий и дали е имало насилие, да направи питане — азъ още утре ще му отговоря. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Б. Кръстевъ (раб): Презъ време на изборитъ ние, работницитъ, изпитахме вашия тероръ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Вие какво сте изпитали на 21 юний, ще го кажете тукъ; а за изборитъ на 1 ноемврий вие ще чуете думата ми тогава, когато ми направите питане. Трѣбва да бждемъ сериозни и да не говоримъ тукъ всевъзможни лъжи и инсинуации.

А. Бояджиевъ (раб): Она день азъ бѣхъ на събрание въ Шуменъ, което по Ваше нареждане бѣше забранено. И по-рано бѣхъ въ Шуменъ на събрание, което сѣщо бѣше забранено.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Азъ ще ви говоря утре, защо сж забранени вашитъ събрания и ще ви кажа какво вие представлявате. Но това ще стане тогава, когато този въпросъ се сложи на дневенъ редъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Неновъ! Преду-преждавамъ Ви, че ако се отклоните отъ въпроса, ще Ви отнема думата.

А. Неновъ (раб): Азъ говоря по въпроса. Азъ говоря по нѣща изъ българската действителностъ.

Х. Чолаковъ (з): Тукъ има правилникъ. Спазвайте правилника.

А. Неновъ (раб): Азъ казвамъ: вие искате да касирате изборитъ. Вие искате да провѣрите свободното проявление на народната воля въ 4 помашки села, . . .

Н. Пждаревъ (д. сг): И помацитъ сж български избиратели.

А. Кантарджиевъ (д): (Къмъ А. Неновъ) Стига си дрънкалъ, бе.

А. Неновъ (раб): . . . но вие, които потѣпкахте народната воля на 1 ноемврий, . . .

Отъ мнозинството: Стига бе!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Г. Неновъ! Говорете по въпроса.

А. Неновъ (раб): . . . вие, които не позволехте на Трудовия блокъ въ повече отъ 100 общини на България, презъ последнитъ общински избори, да завѣри своя листа, . . .

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звѣни) Г. Неновъ! . . .

А. Неновъ (раб): . . . вие най-малко имате морално и каквото щете право да говорите, че въ тия избори наистина ще намѣри изразъ свободенъ народната воля въ Пещерския край.

Нѣкой отъ мнозинството: Най-малко вие имате право да говорите за свободно проявление на народната воля.

А. Неновъ (раб): Най-голѣмо морално и всѣкакво право имамъ азъ да говоря за туй, и отъ името на Работническата парламентарна група да протестирамъ отъ тукъ противъ оная политика на тероръ, която не свърши на 21 юний, а все повече и повече се засилва. Вие възкресихте Цанкова. (Силно тропане по банките отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звѣни) Нѣмате думата, г. Неновъ.
Отнемамъ Ви думата, г. Неновъ.

А. Неновъ (раб): То е много лесно да отнемешъ думата.

И. Симеоновъ (д): Много лесно е да плѣскашъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Азъ изпълнявамъ предписанията на правилника.

И. Симеоновъ (д): Позволи ми да ти кажа нѣколко думи.

А. Неновъ (раб): По-спокойно Г. Симеоновъ! Ако сте много силенъ, ще имате думата следъ мене, и ще ми отговорите.

И. Симеоновъ (д): Позволи ми да ти кажа нѣщо.

А. Неновъ (раб): Следъ мене вие можете да правите питання и запитвания.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Нѣмате думата, г. Неновъ.

А. Неновъ (раб): Азъ не правя питане, защото на нашиятъ питання не се отговаря. (Тропане по банките отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. г. стенографитѣ нѣма да отбелязватъ това, което говори ораторътъ.

А. Неновъ (раб): На нашиятъ питання никога не се отговаря. (Тропането по банките отъ мнозинството продължава)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата, г. Неновъ.

А. Неновъ (раб): Азъ не мога да не протестирамъ противъ тоя начинъ на действие. Азъ не мога да замѣлча истината. (Тропането по банките отъ мнозинството продължава)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Нѣмате думата, г. Неновъ.

А. Неновъ (раб): (Къмъ мнозинството, което продължава да тропане по банките) Тропайте!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Г. Неновъ! Отнемамъ Ви думата.

А. Неновъ (раб): Времето ми още не е изтекло.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата. Вие не изпълнявате предписанията на правилника. По силата на тия права, които имамъ, азъ Ви отнемамъ думата.

А. Неновъ (раб): Азъ говоря на темата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Азъ Ви моля да следете отъ трибуната.

А. Неновъ (раб): Ама говоря по темата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата!

А. Неновъ (раб): Азъ съмъ длъженъ да защита това право, което ми е дадено като народенъ представителъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата.

А. Неновъ (раб): Какъ ще ми отнемате думата? Азъ протестирамъ противъ отнемането на думата ми.

Отъ мнозинството: А-а-а! (Шумъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

А. Неновъ (раб): Г. председателю! Кажете ми по кой пунктъ отъ речта си азъ се отдалечихъ отъ темата? Азъ говоря на темата. (Силно тропане по банките отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Разглеждаме пещерския изборъ, а вие не говорите по него.

А. Неновъ (раб): Да.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата. (Шумъ) Г. Неновъ! Правя Ви последна отстъпка: ако говорите по пещерския изборъ, ще имате думата, иначе ще Ви я отнема. Научете правилника.

А. Неновъ (раб): Да, по пещерския изборъ ще говоря. (Смѣе се)

И. Симеоновъ (д): Защо се смѣете, г. Неновъ?

А. Неновъ (раб): На Васъ се смѣя, г. Симеоновъ.

И. Симеоновъ (д): Азъ се смѣя на акъла ти!

А. Неновъ (раб): Азъ съмъ за касирането на избора въ цѣлата Пещерска околия, . . .

И. Симеоновъ (д): Искашъ да се харесахъ като нѣкоя кокона. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

А. Неновъ (раб): . . . затуй защото тамъ изборитѣ се произведоха при единъ страшенъ тероръ. Терорътъ тамъ продължава и до днѣшнѣнъ.

Отъ мнозинството: Ей-й-й!

И. Симеоновъ (д): Позволи ми една дума.

А. Неновъ (раб): Моля, моля.

И. Симеоновъ (д): Не смѣешъ да ми отстъпишъ думата.

А. Неновъ (раб): На мене нѣма да ми позволите, ако сте на мое мѣсто.

И. Симеоновъ (д): Не смѣешъ!

А. Неновъ (раб): Станете следъ менъ и говорете.

И. Симеоновъ (д): Азъ ще ти направя една декларация.

А. Неновъ (раб): Азъ искамъ касирането на избора въ Пещерска околия.

Отъ мнозинството: Разбрахме!

А. Неновъ (раб): Защо искамъ касирането му?

Отъ мнозинството: А-а-а! Та ти го каза!

А. Неновъ (раб): Затуй защото ще трѣбва да бжде проявена свободно народната воля.

С. Омарчевски (з) и други отъ мнозинството: И това чухме.

А. Неновъ (раб): Вие, които задушихте тая народна воля въ изборитѣ на 1 ноемврий т. г., . . . (Силни възражения отъ мнозинството)

Нѣкой отъ мнозинството: Пакъ ли това казвашъ?

А. Неновъ (раб): . . . можете ли да говорите днесъ за свободно проявление на народната воля въ изборитѣ въ Пещерска околия?

И. Симеоновъ (д): Ще искаме касирането на вашата централна листа, по много съображения.

А. Неновъ (раб): Азъ ще искамъ касирането на всички ви — отъ сговористи до демократи.

И. Симеоновъ (д): Азъ ще поискамъ вашата централна листа да бжде касирана.

А. Ненов (раб): Нашата централна листа е редовно за-
вършена по вашитъ закони и тя събра 180 хиляди гласа.
Задъ всъщност едно от насъ, работническитъ пред-
ставители, стоятъ 6 хиляди избиратели, а задъ васъ, г. Си-
меоновъ, стоятъ само 3.500 — 4.000 избиратели.

И. Симеоновъ (д): Ти си отъ Брацигово, но вземашъ
тамъ 17 гласа!

А. Ненов (раб): Не е вѣрно това. Азъ днесъ съмъ
представителъ на работническата класа. Недейте ми бърка
да се изкажа. Какво Ви боли Васъ?

И. Симеоновъ (д): Мене ме боли, че предателствувате,
че се продавате за чуждо злато. Вашиятъ Вълчо Петровъ,
кандидатъ за общински съветникъ, . . .

А. Ненов (раб): Отъ Пещерската околия ли?

И. Симеоновъ (д): Не, отъ Врачанската. — . . . обиколи
селата и, като се върна, каза: „Не съмъ видѣлъ по-сво-
бодни избори, отъ тия, които станаха на 1 ноември“.

П. Фенерковъ (раб): Г. Симеоновъ! Азъ бихъ желалъ
да кажете, кой прати Митя Мановъ, за да заплашва първия
кандидатъ на Работническата партия тамъ да се откаже
отъ листата.

И. Симеоновъ (д): Кажете, презъ 1926 г. Сговорътъ под-
купи ли Ви за 2.000 л. да си дадете оставката, като общин-
ски съветникъ? (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

П. Фенерковъ (раб): (Казва нѣщо)

И. Симеоновъ (д): Ти бѣше общински съветникъ. Про-
даде се за 2.000 л. Искамъ анкета. Дайте анкета! (Ржко-
плѣскания отъ мнозинството). Мръсникъ съ мръсникъ! Та-
къвъвъ страхопѣзлю си!

А. Ненов (раб): Г. г. народни представители! Азъ само
констатирамъ, и отъ тази моя констатация вие се чувству-
вате като ожилени. Дълженъ съмъ да констатирамъ, че
произвеждането на изборитъ и при новата „народна“ властъ
стана така, както и при Сговора.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Неновъ!
Говорете за пещерския изборъ. Предупреждавамъ Ви за
последенъ пътъ. Недейте провокира!

А. Ненов (раб): За пещерския изборъ говоря. Азъ не
провокирамъ. Недейте ме прекъсва, г. председателю.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Имате право да го-
ворите по въпроса. Ще ви прочета чл. 71 отъ правилника.

А. Ненов (раб): По въпроса говоря. Азъ не съмъ па-
палъ да казвамъ „да“ и „не“! Азъ съмъ длъженъ да из-
тъкна, че при такива условия се произведоха изборитъ,
както и презъ време на Сговора.

А. Кантарджиевъ (д): (Казва нѣщо)

А. Ненов (раб): Мълчи, куриеръ между демократитъ и
сговориститъ!

А. Кантарджиевъ (д): Ти мълчи! Г. председателю! Теа-
търъ ли е това, или Парламентъ!

А. Ненов (раб): Г. г. народни представители! Разбира
се, трудовата група въ Парламента е за касирането на
избора, . . .

Отъ мнозинството: Разбрахме!

А. Ненов (раб): . . . но тя не може да не констатира
и това, което вече многократно ви го казахъ, че вие не се
отличавате отъ ония (Сочи сговориститъ) нито на една
йота. (Ржкоплѣскания отъ работницитъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народ-
ниятъ представителъ г. Христо Статевъ.

Х. Статевъ (нац. л. о): (Отъ трибуната) Г. г. народни
представители! Азъ вземамъ думата не толкова да влѣза
въ преценката на ония инциденти, които сж станали презъ
време на избора въ Пещерска околия и които сж дали

основание на комисията да касира изборитъ въ четири
села отъ Пещерска околия, а вземамъ думата, за да дамъ
известни освѣтления, които считамъ, г. г. народни пред-
ставители, че ще могатъ да улеснятъ нашата обща задача
— да можемъ да имаме една по-обективна, една по-спра-
ведлива преценка върху станалитъ инциденти, а сжщо така
и върху онова, което пъкъ ние въ Парламента сме длъжни
да извършимъ.

Както е известно на г. г. народнитъ представители отъ
вчерашия докладъ, въ Пещерската околия мандатитъ се
вземаха отъ дветъ борящи се страни: единиятъ мандатъ —
тѣ сж всичко два мандата — е взетъ отъ Народния блокъ,
а другиятъ мандатъ — отъ Народната коалиция. Начело
на листата отъ страна на Народната коалиция бѣхъ поста-
венъ азъ. Следователно, татарназарджишкитъ следова-
телъ, въ района на когото влиза Пещерска околия, следъ
като е билъ сезиранъ съ направенитъ оплаквания и пода-
денитъ контестації, се обърна къмъ мене, като избраникъ
отъ листата, за да мога въ седмодневенъ срокъ да направя
съответнитъ възражения, както изисква законътъ. Трѣбва
да ви заявя, обаче, че азъ по тази листа въ Пещерска око-
лия бѣхъ въ предварително съгласие да отстъпя мѣстото
на следующия кандидатъ въ листата, г. Такевъ, по силата
на всички ония споразумения, които ставатъ въ всички
групи, въ всички партийни срѣди въ надвечерното на из-
боритъ. Азъ помолихъ следователя да повика вѣроятния,
следующия кандидатъ въ листата, г. Такевъ, който презъ
време на избирателната кампания бѣше презъ всичко
време въ Пещерска околия, който фактически е посоченъ
отъ Пещерска околия, който познава условията на бор-
битъ, които се развива тамъ, който познава инцидентитъ,
познава лицата и следователно той единствено е въ състо-
яние да посочи противни възражения на оплакванията, из-
несени въ контестаціїтъ. Естествено е, отъ форамлна
гледна точка, г. следователтъ не може да слуша едни
подобни възражения, защото фактически провъзгласени-
ятъ избраникъ на тази околия бѣхъ азъ. Отъ друга
страна, обаче, г. г. народни представители, азъ се задово-
лихъ да оставя една забележка въ смисълъ, че, правейки
своитъ общи възражения, безъ да влизамъ въ подробно-
ститъ на ония инциденти, срещу които се оплакватъ въ
контестаціїтъ, запазвамъ си правото да посоча и допълни-
телни доказателства, за да мога пакъ да направя своитъ
възражения срещу конкретнитъ оплаквания въ самитъ кон-
тестації.

Но, г. г. народни представители, азъ искамъ да обърна
вашето просвѣтено внимание и на единъ другъ въпросъ,
отъ разрешението и отъ преценката на който ние ще мо-
жемъ да вземемъ едно по-справедливо решение. Той е, че
разглеждането на този изборъ мина въ две много рѣзко
отличаващи се една отъ друга фази, т. е., докато въ нача-
лото, когато по силата на закона следователтъ бѣше пър-
вата инстанция, която събира оплакванията по всѣки из-
боръ и следователно набелязваниятъ първи кандидатъ е по
закона оторизираното лице, за да отиде да направи своитъ
възражения, ние вече сега сме въ една втора фаза, и тя
се налага пакъ по известни законни съображения, по си-
лата на създадени измѣнения въ избирателния законъ съ
централната листа. И днесъ, когато вече Камарата е заре-
гистрирала моето присъствие тукъ като членъ на цен-
тралната листа, остава като фактически санкциониранъ
чрезъ вашия вотъ, представителъ на Пещерска околия г.
Такевъ. И сега се явява въпросътъ: можемъ ли да гледаме
този изборъ въ фазата, въ която се намира сега, безъ не-
посрѣдствено заинтересованиятъ народенъ представителъ
да си е далъ своитъ обяснения, споредъ закона? Азъ по-
ставямъ въпроса и моля г. г. народнитъ представители да
се изкажатъ по него. Азъ бихъ желалъ или г. министъръ-
председателтъ, или г. министърътъ на вътрешнитъ ра-
боти, въобще представителъ на правителството сжщо така
да се изкаже. По тия нѣща ние ще трѣбва да установимъ
вече една практика по силата на сжществуващитъ измѣне-
ния въ избирателния законъ съ създаването на тѣй наре-
чената централна листа. Виждате какво фактическо поло-
жение се явява. И сега, понеже както правилникътъ, така
и избирателниятъ законъ фаворизиратъ до голѣма степенъ
пострадашия или набелязания за касиране народенъ пред-
ставителъ, на него ще трѣбва да се даде възможността
да се обясни, както въ комисията по провѣрка на изборитъ
и предъ следователя, така и предъ Народното събрание,
като, обаче, му се даде и всичката материална възмож-
ностъ да може той, безъ да зависи отъ предвижданитъ
срокове, да направи и своитъ конкретни възражения. Въ
случая г. Такевъ е нарочениятъ, той е, който ще трѣбва
да напусне нашата срѣда, тѣй като, както ви е известно,
г-да, за резултата тамъ играятъ роля нѣколко гласа, за
да бжде разрешенъ въпросътъ тѣй или иначе.

И. п. Рачевъ (з): Не се знае. Може да се избере на нова смѣтка.

Х. Статевъ (нац. л. о): Счетохъ за нужно, г. г. народни представители, да ви дамъ тѣзи обяснения. И моята молба, моята апелъ къмъ васъ — безъ да желая да влияя върху онова, което въ края на краищата всѣки единъ отъ васъ по своя съвѣсть и по свое разбиране ще извърши — е следниятъ. Резултатъ единъ или другъ ще има. Нека, обаче, този резултатъ го създадемъ по нуждния редъ, нека го създадемъ, съблюдавайки известни форми, за да отстранимъ всички ония подозрения и тълкувания, които могатъ да ни накаратъ да мислимъ, че едни подобни въпроси, касаещи се за съдбата на този или онзи народенъ представителъ, веднѣжъ тукъ, въ срѣдитъ на болшинството, веднѣжъ тамъ, въ срѣдитъ на опозицията, могатъ да се разрешаватъ по предварителни споразумения, наложени по едни или други съображения.

Освенъ това, г. г. народни представители, азъ не бихъ се осмѣлилъ да сподѣля съ васъ тѣзи разбираня, ако не се касаеше за Пещерската околия, която е свързана съ името на г. Такевъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Да, ама другиятъ Такевъ.

Т. Бошнаковъ (з): Презъ време на изборитъ да заповѣдва да избиватъ хора!

Х. Статевъ (нац. л. о): Защото, ако се касаеше за единъ младъ, току-що стѣпващъ въ политическитъ борби кандидатъ; ако се касаеше за нѣкой начинающъ въ нашия общественъ животъ кандидатъ, тогава всетаки ние бихме имали основание да сметемъ, че той, по силата на специално създадени условия и борби тамъ, е можалъ да се добере до Народното събрание. Но азъ апелирамъ къмъ вашата съвѣсть и къмъ вашата разумна преценка,...

Н. Гавриловъ (нац. л.): Тамъ апелирайте. (Сочи сговориститъ)

Х. Статевъ (нац. л. о): И тукъ, и тамъ. — ... да намѣрите куражъ въ себе си да се отърсите отъ ония настроения, които често пѣти насъ ни обладаватъ, и да признаете, че се касае за една околия, която въ много времена, при различни случаи, при остротата на нашитъ партизански борби, е набелязвала името на г. Такева, ...

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: На другия Такевъ.

Х. Статевъ (нац. л. о): ... който е билъ една отъ голѣмитъ и дълбоки бразди въ тая околия и който не веднѣжъ се е явявалъ тукъ, въ тая сграда, съ довѣрие, ако не по-голѣмо, то равно на онова, съ което вие днесъ тѣй достойно заемате тия мѣста. И когато се касае да севлѣзе въ сѣщината на въпроса, азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че вие не можете да изпуснете отъ предъ видъ и тия съображения.

Но азъ чухъ апострофа: „Да, това е вѣрно, но за покойния Такевъ“. Г-да! Нашата страна е толкова малка, нашитъ борби сѣ толкова добре известни за всички ни, че стига да бѣдемъ малко добросѣвѣстни, ние не ще намѣримъ сили въ себе си да отречемъ факта, че не по-малко — може би е силно казано — но до голѣма степенъ онова партийно наследство, което Михаилъ Такевъ остави въ Пещерска околия, се пое и съ не по-малко достойнство се води и носи отъ неговия братъ г. Владимиръ Такевъ. (Възражения отъ мнозинството)

З. Поповъ (з): А държите ли смѣтка за свободното проявление волята на избирателитъ? Държите смѣтка за една личностъ, а за хиляди гласоподаватели не държите смѣтка!

Х. Статевъ (нац. л. о): Г-да! Азъ знамъ, че дотогава, докогато вие принадлежите на своето самочувство като партизани, никога нѣма да намѣрите въ себе си куражъ и сили да признаете този фактъ. Обаче отъ 10 години наредъ името на г. Владимиръ Такевъ е свързано съ неговитъ усилия въ тая околия. Той не е случаенъ човѣкъ. (Възражения отъ мнозинството)

Н. Гавриловъ (нац. л.): Но Вие сте случаенъ.

Х. Статевъ (нац. л. о): И когато известна околия е свързана съ името на известни наши скромни общественици — по-малки или по-голѣми, това не е важно — които

въ продължение на десетки години сѣ дали своитъ усилия и трудъ, ...

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Оставете тогава околията да си каже думата.

Х. Статевъ (нац. л. о): ... едно Народно събрание не може да не държи смѣтка за тия съображения, които за насъ въ този моментъ сѣ важни.

З. Поповъ (з): Вие въ Пещерска околия какво търсѣхте? Това кажете.

Х. Статевъ (нац. л. о): За васъ тѣ нѣматъ значение, но, г. г. народни представители, не трѣба да забравяме, че времената бързо се мѣнятъ (Възражения отъ мнозинството), сценитъ бързо се създаватъ и може би ще дойде време, когато много отъ васъ ще се намѣрятъ въ положението на г. Такева, следъ като сѣ вложили въ продължение на десетки години своитъ скромни усилия, за да свържатъ името си съ една цѣла околия.

З. Поповъ (з): Да не сте сѣнували нѣщо?

А. Неновъ (раб): Какво ще говорите за Пещерска околия? Говорете за кървавата баня въ Русе.

Министъръ Д. Гичевъ: Какво търсѣхте Вие на първо мѣсто въ листата на Пещерска околия, ако действително Такевъ е авторитетенъ тамъ? Това е интересно. Вие трѣбваше да бѣдете втори. Въ последния день наредихте това.

Х. Статевъ (нац. л. о): Уважаемиятъ министъръ на земледѣлието г. Гичевъ ми поставя въпроса: ако действително авторитетътъ на г. Такевъ е билъ толкова голѣмъ, защо азъ съмъ отишълъ да бѣда знаме на листата? Г-да! Заявявамъ ви най-чистосърдечно, че когато ставаше това уговаряне, отъ насъ бѣха свършено далечъ аргументитъ, кой отъ двама ни може да бѣде знаме на една или друга листа. Това стана по силата на онова установено уговаряне, което не бѣше чуждо за нашитъ срѣди, но което не е чуждо и за вашитъ срѣди. Следователно, тия уговаряния, уважаеми г. Гичевъ, които ставаха въ нашитъ срѣди, ставаха по единъ много естественъ пѣтъ.

Министъръ Д. Гичевъ: Г. Статевъ! Не е ли истина, че бѣше решено листата въ Пещерска околия да се води отъ г. Такевъ?

Х. Статевъ (нац. л. о): Така.

Министъръ Д. Гичевъ: И когато г. Такевъ и вашитъ приятели отъ обиколката видѣха, че каузата на Сговора въ тая околия е проиграна, смѣтнаха, че ако се постави начело на листата тамъ, където има много планинско население, министърътъ на земледѣлието и на горитъ, ...

З. Поповъ (з): И неговитъ горски стражари.

Министъръ Д. Гичевъ: ... тогава ще се подситури повече успѣхътъ на правителствената листа. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

С. Омарчевски (з): Разбира се.

Министъръ Д. Гичевъ: И това стана въ последния моментъ — само 24 часа преди изтичане срока за завѣрка на листитъ.

Х. Статевъ (нац. л. о): Г. Гичевъ! Достатъчно Ви уважавамъ, за да не смѣтна, че правите една диверсия предъ Народното събрание, а сериозно и свършено искрено ми отправяте това запитване.

Министъръ Д. Гичевъ: Така е.

Х. Статевъ (нац. л. о): Понеже е така, чуйте моя отговоръ. Въ нашитъ срѣди, когато се уговаряше разпредѣлението на листитъ, бѣше решено министритъ да заематъ известни ржководни мѣста въ различни околии, по две мѣста най-малко.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Защото не бѣхте сигурни.

Х. Статевъ (нац. л. о): И когато стана въпросъ за Пещерска околия, азъ пожелахъ да отида въ Пещерска око-

лия не по тѣзи съображения, г. Гичевъ. Вие ръководите министерството, което азъ ръководихъ за нѣколко дена. (Веселостъ върху мнозинството) и смѣтамъ, че съмъ далъ достатъчно доказателства, за да разберете, че не съмъ се ръководилъ отъ подобни съображения, а се кандидатирахъ въ Пещерска околия, защото въ миналитѣ парламентарни избори — ако си спомняте — отъ името на Националибералната партия азъ водѣхъ тамъ листата. Отъ тогава имамъ запазени въ тази околия връзки съ избирателитѣ. Ако щете, азъ имамъ връзки съ избирателитѣ въ тая околия още отъ 1920 г., когато се произведоха изборитѣ отъ тогавашния министъръ на вътрешнитѣ работи г. Пастуховъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Следователно, съображенията, които сж ме ръководили да се кандидатирамъ въ Пещерска околия, съвсемъ не сж били за да се упражни едно или друго давление, а бѣхъ тия, които сега ви казвамъ, въ отговоръ на Вашето запитване, г. министре.

Азъ свършвамъ, г. г. народни представители. Азъ поставямъ само въпроса, вие ще го решавате. Но бихъ желалъ да се иматъ предъ видъ всички тѣзи съображения, които азъ сподѣлихъ съ васъ. (Ръкоплѣскания отъ националибералитѣ — обединени и сговориститѣ)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ръкоплѣскайте му, ръкоплѣскайте!

Ц. Пупешковъ (д. сг): Какви сѣдии сте вие, които сте предприели дѣлото? Това сѣдии ли сте? (Възражения отъ мнозинството)

Т. Бошнаковъ (з): По-хубаво мълчете!

Ц. Пупешковъ (д. сг): Сѣдитѣ мълчатъ и слушатъ, а не обаждатъ решението си, преди да е дошелъ редътъ за това. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Т. Бошнаковъ (з): Васъ българскиятъ народъ ви осѣди. Но за ранения човѣкъ кажете кой е виновенъ?

Ц. Пупешковъ (д. сг): Има следователи и сѣдии — тѣ ще кажатъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Христо Близнаковъ.

Х. Близнаковъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземамъ думата, за да отговоря на уважението г. Статевъ по формалния въпросъ, който той повдига, дали съобщението на сѣдната-следователъ трѣбва да се направи къмъ неговия подгласникъ, или е достатъчно това, което е направено отъ сѣдната-следователъ къмъ него, като избраникъ на тая околия. Законътъ въ това отношение е категориченъ. Алинея последна на чл. 124 отъ избирателния законъ казва, че и въ единия, и въ другия случай — т. е., когато оплакването е било направено на председателя на изборното бюро и отпосле изпратено на прокурора за следствие, или когато е направено на прокурора, или когато Народното събрание постанови да се направи анкета въ дадена околия — и въ единия, и въ другия случай подалитѣ заявления противъ правилността на избора, както и избранитѣ кандидати, се считатъ за страни въ спора и се призоваватъ отъ следователя да представятъ доказателствата си въ 7-дневенъ срокъ отъ получаване съобщението. Г. Статевъ е разпитанъ отъ следователя на 15 юлий, когато Камарата не бѣше открита и г. Такевъ не знаеше, дали ще бѣде избраникъ на тази околия, по простата причина, че г. Статевъ не бѣше се отказалъ още и бѣше избраникъ на Пещерска околия. Следователно, правъ е сѣдната-следователъ, като е изпратилъ съобщението до г. Статевъ, като избраникъ отъ тая околия и като страна въ спора, да представи своитѣ доказателства. И г. Статевъ на сѣщата тази дата, 15 юлий 1931 г., саморъчно дава своитѣ възражения по всички оплаквания на контестаторитѣ — за това село — това, за онова село — онова, и въ края казва: „Оплакванията сж противъ органи на администрацията, и не се отнасятъ до редовността на избора. Все пакъ запазвамъ си правото допълнително да посоча свидетели противъ тѣзи оплаквания.“

Такива свидетели г. Статевъ не е посочилъ и до днесъ. Той самъ, по същество, не оспорва насилията и причинитѣ, по които комисията иска касирането на избора. Не спори по това, а спори по формалността, дали чл. 124 отъ избирателния законъ е изпълненъ или не.

Г. г. народни представители! Азъ не желая да ви занимавамъ съ причинитѣ, които комисията намира за до-

статъчни, за да иска касирането на избора въ тия секции. Азъ се спирамъ само на въпроса, който повдига г. Статевъ, като свършено неумѣстно поставенъ, защото сѣдната-следователъ е правилно процедуралъ, тъй като г. Статевъ бѣше избраникъ на Пещерската околия и правилно е било отправено съобщението до него, и той правилно е далъ своитѣ възражения. Ако не е далъ своитѣ доказателства, вината е неговата — другъ никой нѣма вина. И нѣма абсолютно никаква причина да се връща следствието, за да се съобщава на неговия подгласникъ или на следния. Процедурата е изпълнена, законътъ е изпълненъ, нѣма, следователно, направени нарушения на избирателния законъ, и затова ще трѣбва да се пристѣпи къмъ гласуване предложението на комисията.

Х. Статевъ (нац. л. о): Г. Близнаковъ! Ако ми позволите? Въпросътъ не е тамъ. Напълно сподѣлямъ тази преценка, която и азъ казахъ, но, понеже фактически въ този моментъ азъ вече не съмъ пещерски избраникъ, а г. Такевъ, сѣдната-следователъ него трѣбва да пита.

Х. Близнаковъ (нац. л): Следствието е свършено вече. Тогава трѣбваше да си кажете думата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ ида предъ васъ да изпълня единъ дългъ къмъ единъ мой другаръ, ласкаеки се, че, разглеждайки спокойно и безъ страсти, както фактическата, тъй и формалната страна на въпроса, който е поставенъ днесъ за разрешение, вие нѣма да намѣрите въ себе си сила въ днешния день, въ този моментъ, при тия данни да произнесете вашата справедлива присѣда.

По пещерския изборъ е подадена контестация едва единъ день преди изтичане на законния срокъ за това.

Б. Ецовъ (д): Въ последния моментъ. Така се практикува обикновено.

С. Мошановъ (д. сг): Това не е упрѣкъ. — Въ тази контестация е посочено, че сж извършени нарушения само въ 4 секции: Коровя, Ракитово, Нова-махала и Дорково. По тая контестация е извършено следствие отъ сѣдната-следователъ, следъ като на провъзгласения отъ окръжния сѣдъ за избранъ, г. Христо Статевъ, е билъ даденъ седмодневенъ срокъ, за да представи своитѣ доказателства и възражения. Г. Статевъ ви каза, какво е направилъ и какъ е могълъ да изпълни въ онзи моментъ дълга си къмъ себе си, но най-важно — къмъ г. Владимиръ Такевъ, отсътствуващъ тогава отъ България, бидейки сигурно спокоенъ, че изборитѣ въ Пещерска околия сж станали при условия, при които той не би имало защо да чакъ контестация, за да стои тукъ и да представи своитѣ контра-доказателства.

Обаждатъ се отъ мнозинството: Има ли по-голъмо безсрамие?

С. Мошановъ (д. сг): Чакайте, недейте приказва за безсрамие! — Това е най-голъмото доказателство за спокойствието на съвѣстта на г. Владимиръ Такева, защото ако знаеше или ако, най-малко, въ съзнанието му имаше подозрение, че въ неговата околия сж вършени действия, които биха повлѣкли подаването на контестация, той не би махналъ съ ръка и не би изпустналъ, ако такава контестация се явѣше, възможността да се защити.

И. п. Рачевъ (з): Вѣрвалъ е много въ полицията си.

Обаждатъ се отъ мнозинството: Безсрамие!

С. Мошановъ (д. сг): Г. Такевъ нѣма отъ какво да се срамува. Недейте бърза да говорите за срамъ; азъ ще дойда и на съществото на въпроса.

Г. г. народни представители! Досега вие само чухте доклада на г. докладчика, но никой отъ васъ не е прочелъ нито една страница, нито единъ листъ отъ това дѣло. Защо е това нахвърляне? Защо не чакате да се чуятъ и други аргументи?

Нѣкой отъ мнозинството: Може да сме го чели.

С. Мошановъ (д. сг): Знаемъ, че поне тия, които ми възразяватъ, не сж го чели.

В. Коевски (нац. л): А докладътъ вѣрситъ ли е?

С. Мошановъ (д. сг): Ще ви кажа — затуй съм взел думата. — Г. Статевъ чистосърдечно ви каза, че е взел това място по силата на междупартийните споразумения, каквито обикновено стават във такива случаи, и не е имал възможност да познава хората, които са посочени като потърпевши или нарушители, за да може своевременно да намъри и да подаде съситъ контра-доказателства във дадения му седмодневен срокъ. При това именно положение се извършва съдебното следствие, и фактитъ, които ще изнеса предъ васъ, са извлечени отъ това следствено дѣло, извършено така едностранчиво и безъ да са посочени абсолютно никакви контра-доказателства отъ противната страна.

Н. Гавриловъ (нац. л): Г. Мошановъ! Разпитани ли са били, като свидетели, вашитъ хора, горскитъ, които са вършили тия противозакония, и какви са тѣхнитъ показания?

С. Мошановъ (д. сг): Именно туй ще кажа. Чакайте ме да дойда дотамъ.

Какво личи отъ тѣй извършеното предварително следствие? Първо, печалниятъ, трагичниятъ инцидентъ въ с. Дорково.

Г. г. народни представители! Всички вие, които върхте и кипхте въ тая предизборна борба до 21 юний, знаете повишеното настроение, при което се водѣ агитацията. Никой отъ васъ не може добросъвестно, като си тури ръката на сърдцето, да откаже раздражението, сгорещената атмосфера, избухвателнитъ вещества, които бѣха се набрали въ съзнанието и на агитатори, и на избиратели, и на всички отъ насъ. При това положение, кметътъ на с. Дорково, който действително трѣбва да е човѣкъ съ опитъ, който има съзнание за отговорността въ случай на инцидентъ въ общината, която му е повѣрена — защото, по закона, той е представител на полицията и носи отговорностъ за реда — взема нужднитъ мѣрки. И какви мѣрки? Той дава нареждане, че презъ деня на избора въ селото ще се пускатъ всички кандидати, всички застъпници, но...

Г. Мариновъ (з): Туй, което разправяте, е теория. Говорете за пещерския изборъ!

С. Мошановъ (д. сг): Каква ти теория? Азъ ви излагамъ, съ мои думи, какво е казалъ свидетелътъ Манолъ Христовъ.

Т. Тонковъ (з): Не ти помага това, г. Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): Та, казвамъ, тоя кметъ е далъ нареждане на своята подведомствена стража, която се състояла отъ двама пѣждари и отъ горския стражаръ, да спира външни на селото лица, когато идатъ на тѣлни, че има нареждане въ деня на избора групи отъ по 6-7 души, граждани на Пещера и на други села, качени на автомобили, да отиватъ въ чужди тѣмъ села въ деня на избора, а това би могло да създаде известни раздражения, при ония разгорещени страсти, както азъ ги описахъ, и които никой отъ васъ не може да ги отрече. Казвамъ, спирани са хора чужди на селото, хора, които по законъ нѣматъ право да контролиратъ, нито иматъ прѣкъ интересъ да контролиратъ избора.

И. п. Рачевъ (з): Нѣма законъ въ България, който да забранява това.

Т. Тонковъ (з): А вашитъ, които кръстосаха, ги зашципаватъ.

Министъръ Д. Гичевъ: Кандидатътъ, заедно съ придружаващитъ ю, може да обикаля всички села.

С. Мошановъ (д. сг): Редно е, когато се разисква по избори, г. г. министритъ да не пресичатъ.

В. Коевски (нац. л): Фалшифицирате очевидната истина.

И. п. Рачевъ (з): Г. Мошановъ! Ще Ви моля само за едно нѣщо.

С. Мошановъ (д. сг): Оставете нашитъ дрѣновски кривли ризи да ги перемъ въ дрѣновската рѣка.

И. п. Рачевъ (з): За Дрѣново нѣма да приказвамъ. Съжалявамъ, че не бѣхъ тогава, когато се разглеждаше дрѣновскиятъ изборъ, за да си поприказваме. Късметлия чо-

вѣкъ си! Искамъ да Ви попитамъ: върватъ ли въ всичко това, което говорите? Виждамъ, че се смѣете. Вие самъ не върватъ това, което говорите.

С. Мошановъ (д. сг): Досега въ своята обществена дейностъ азъ не съмъ далъ доказателства, че съмъ лъжець.

И. п. Рачевъ (з): Азъ ще ви говоря за онова, което стана въ Дрѣновската околия.

С. Мошановъ (д. сг): Та, казвамъ, кметътъ е далъ тази наредба. По едно време се задава единъ автомобилъ съ 6 души, между които е билъ и вториятъ кандидатъ въ листата на Народния блокъ, Борисъ Докумовъ. Въ този моментъ хората, които са поставени тамъ, които иматъ заповѣдъ...

Г. Мариновъ (з): Да не пускатъ никого.

С. Мошановъ (д. сг): Моля Ви се, господине, вземете думата следъ мене и говорете.

Г. Мариновъ (з): Ще я взема.

С. Мошановъ (д. сг): Имате най-голѣмо удобство да вземете думата следъ менъ и да говорите.

И. Лѣкарски (д. сг): Г. председателю! Осигурете свободата на оратора.

Председателствуващъ Н. Шоповъ (Звъни)

С. Мошановъ (д. сг): (Къмъ председателствуващия) Ако, не дай, Боже, на нѣкои отъ вашитъ хора се правѣха тия апострофи отъ насъ, щѣхте да ни изключите най-малко за три заседания.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да.

С. Мошановъ (д. сг): Тѣзи хора са имали такава заповѣдъ. Като стига автомобилътъ на известно разстояние, горскиятъ казва на шофьора да спре автомобила. Автомобилътъ веднага не спира, поради инерцията, а спира следъ малко. (Чете) „Въ този моментъ отъ автомобила слизатъ 6 души, отъ които — казва се въ следствието отъ единъ свидетел — трима са парабели въ рѣка се отправиха къмъ мене и ми извикаха: „Защо ни спирашъ? Започнахъ да имъ обяснявамъ, че имамъ заповѣдъ да пускамъ само кандидатитъ, и още не съмъ се изказалъ, единиятъ отъ тримата съ парабелитъ се спусна отъ лѣво къмъ мене съ думитъ: „Защо ни спирашъ, твойта майка!“ Азъ отстъпвахъ, молихъ го да се разбере, да почака, но той все настѣпваше. Извикахъ му нѣколко пѣти: „Стой, стой, ще стрелямъ“, и, отстъпвайки все заднишкомъ, спнахъ се, дрѣпналъ съмъ спуска и го наранихъ“.

Отъ мнозинството: А-а-а! (Смѣхъ)

В. Коевски (нац. л): По-голѣма лъжа отъ това не може да има! И Вие го върватъ и го казвате отъ трибуната на Народното събрание!

С. Мошановъ (д. сг): Ама заключението си още не съмъ казалъ.

В. Коевски (нац. л): Вие ни провокирате, не можемъ да Ви слушаме. (Глъчка)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

С. Мошановъ (д. сг): Азъ чета показанията, г. Коевски, а следъ туй ще направя разборъ на тия показания.

А. Неновъ (раб): Лъжа е всичко това.

С. Мошановъ (д. сг): Добре, ще видимъ. За васъ е лъжа, за насъ е истина. Това е единъ процесъ, вие ще го решите, но дайте ми възможностъ да завърша мисълта си.

Нѣкой отъ земеделцитъ: Може ли убиець другояче да говори?

В. Коевски (нац. л): Защо цитирате показания на единъ убиець?

С. Мошановъ (д. сг): Не е убиецъ, а часовой. Часовоятъ на поста никога не е убиецъ. (Шумъ)

И. п. Рачевъ (з): Важното е, кой му е далъ тѣзи заповѣди.

В. Коевски (нац. л): Кой законъ позволява да се даватъ такива заповѣди?

С. Мошановъ (д. сг): Законътъ за селската полиция позволява. И фактътъ, че следователътъ за този, за когото вие казвате, че е убиецъ, е опредѣлилъ гаранция колкото за форма, показва, какъ схваща той въпроса.

А. Неновъ (раб): Вие сте едно и сѣщо — отъ единъ долъ дрѣнки.

С. Мошановъ (д. сг): Това не ме оскърбява.

А. Неновъ (раб): Разбира се, вие отдавна сте изгубили всѣкаква съвѣсть.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Въ болшевишка Русия има правосъдие, нали?

С. Мошановъ (д. сг): Но, г. г. народни представители! Четохъ ви това, за да изтъкна, че стражарътъ не е стрелялъ на месо, както е казано въ контестацията; че безъ да предупреди, просто е казалъ: „Стой!“, и стрелялъ. Напротивъ, трима души съ парабели въ ръка сѣ искали насила да минатъ, въпрѣки заповѣдта, която той е получилъ да не пуска.

Г. Мариновъ (з): Четохте ли протестнитѣ телеграми отъ Пещера по този случай?

С. Мошановъ (д. сг): Да, четохъ ги. Какво казватъ тѣзи, които сѣ били въ самия автомобилъ?

Н. Стамболиевъ (з): Адвокатщина!

С. Мошановъ (д. сг): Е, адвокатщина, такъвъ ни е занаптата. — Единиятъ отъ свидетелитѣ, а именно Иванъ Поповъ, който, ако не се лъжа, е роднина на Докумовъ, ...

Н. Гавриловъ (нац. л): Какъвъ е билъ по длѣжностъ Иванъ Поповъ, това кажете: нали е билъ заедно съ горския?

С. Мошановъ (д. сг): Иванъ Поповъ въ всѣки случай е роднина на Докумова.

Н. Гавриловъ (нац. л): Съ кого е билъ, кажете?

С. Мошановъ (д. сг): Той е билъ тамъ.

В. Коевски (нац. л): Съ кого?

С. Мошановъ (д. сг): Г. Коевски, уважавамъ Ви, Вие сте едно техническо лице, но оставете на насъ, адвокатитѣ, да знаемъ, какво значение има, когато единъ свидетел е роднина на нѣкого.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Н. Стамболиевъ (з): Само че тукъ, Стойчо, ти не си адвокатъ, а народенъ представителъ.

С. Мошановъ (д. сг): Той е билъ въ сѣщия автомобилъ заедно съ Докумовъ и, следователно, въ неговитѣ показания нѣмате основание да се съмнявате. Той е придружавалъ Докумова. Какво повече мога да ви кажа? Той казва: (Чете) „Азъ и стражарътъ се намѣрихме на равни далечини единъ отъ другъ, въ форма на равностраненъ тригълникъ. Стражарътъ сочеше пушката ту къмъ мене, ту къмъ Заваринъ съ думитѣ: „Назадъ, че ще грѣмна!“ И другарътъ ми падна раненъ“.

Г. Мариновъ (з): Падна! Въ какво се спѣна, та падна и грѣмна?

С. Мошановъ (д. сг): Съ това искамъ да изтъкна, че е имало едно движение, че е имало нападение на стражаря, че той се е отбранявалъ срещу хора, насочили къмъ него револвери, и че въ този моментъ е стрелялъ, а не казвамъ, че се е спѣналъ.

Г. Мариновъ (з): Защо тѣ не сѣ стреляли върху него, а той е стрелялъ?

С. Мошановъ (д. сг): Вие следовател ли сте, та ме пресичате на всѣка фраза? Оставете ме да се изкажа!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

А. Икономовъ (нац. л): Г. Стойчо Мошановъ! Всичко това е една прекрасна защита за предъ единъ сѣдъ. За насъ не е отъ значение, дали стражарътъ се е отбранявалъ, когато е грѣмналъ; за насъ е отъ значение фактътъ, че по лѣстицата сѣ били поставени полицаи да прѣчатъ за свободното проявление волята на избирателитѣ.

С. Мошановъ (д. сг): И азъ именно къмъ васъ правя апелъ: когато разглеждаме избора въ Пещерска околия, да се ограничимъ върху задачата, която въ този моментъ е сложена предъ насъ. Когато правите тия апострофи, които нѣматъ нищо общо съ дѣлото, това показва, че на тия работи се гледа отъ васъ съ едно предубеждение, че не искате да влѣзете спокойно въ разборъ на показанията на свидетелитѣ, които чета.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Кажете, защо е била тази сцена тогава!

С. Мошановъ (д. сг): Азъ ви казахъ: защото този, който по закона носи отговорностъ за спокойствието и редовността на избора въ това село, е счелъ за нужно да даде разпореждане, че презъ деня на избора — както казва самиятъ стражаръ — ще пущатъ само кандидатитѣ, но не и чужди хора, които ще дохождатъ съ автомобили да правятъ агитации въ деня на избора и да създаватъ инциденти.

А. Буковъ (з): Да ги застрелватъ!

С. Мошановъ (д. сг): Казалъ е да не ги пускатъ, да ги спиратъ. Това е негово право. (Възражения отъ мнозинството)

Чакайте да чуете моето заключение!

Нѣкой отъ работницитѣ: А ако Вие бждете изправенъ предъ самия стражаръ, какво ще бжде Вашето отношение къмъ него?

С. Мошановъ (д. сг): Когато ми се изпрѣчи такъвъ случай, ще мисля въ момента, какво ще права.

Т. Тонковъ (з): Менъ ми е чудно, защо е била поставена полиция по лѣстицата да спира хората.

С. Мошановъ (д. сг): Вие можете това да го считате за престѣпление и да касирате избора въ това село, но дайте ми възможностъ да посоча аргументи, че това не сѣ насилие, а гарантиране реда и свободата на избора въ това село.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Т. Тонковъ (з): Друмицата по села и градове бѣха пълни съ полиция, за да запазятъ спокойствието! Отъ где знаете кои отиватъ?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Стайновъ (д. сг): Стражаритѣ, които стреляха срещу Муравиевъ, на постъ бѣха.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Тѣ сѣ ваши.

П. Стайновъ (д. сг): Защо не ги уволнихте като сѣ наши? Защо ги държите? Щомъ сѣ на ваша служба, ваши сѣ.

А. Неновъ (раб): Г. Тонковъ! Народенъ сѣдъ трѣбва за тѣхъ (Сочи сговориститѣ) за изборитѣ на 21 юний. Такъвъ сѣдъ трѣбва и за вашитѣ ортаци въ изборитѣ на 1 ноемврий.

Х. Чолаковъ (з): Ти ангажирай председателството на народния сѣдъ!

Т. Тонковъ (з): (Къмъ А. Неновъ) Ти за 1 ноемврий нѣдей приказва, защото тогава това, което казвамъ за 21 юний, ще остане безъ значение.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ нѣмамъ свобода — това всички ще го признаете — за да се изкажа. Каузата, която защитавамъ, е една отъ най-правитѣ, които съмъ ималъ да защитавамъ, . . .

Отъ мнозинството: А-а-а!

С. Мошановъ (д. сг): . . . само да ми дадете възможност да я защита съ данни и факти.

В. Коевски (нац. л): Не се ли червите?

С. Мошановъ (д. сг): Не се червя.

В. Коевски (нац. л): Вие предъ Вашата съвѣсть не сте спокойни и не можете да бъдете спокойни.

С. Мошановъ (д. сг): Спокоенъ съмъ. Не знамъ защо Вие сте неспокойни, г. Коевски.

В. Коевски (нац. л): Спокоенъ съмъ. Ние, мнозинството, сме 151 души.

С. Мошановъ (д. сг): Оставете ме да изпълня единъ другарски дългъ.

Х. Чолаковъ (з): Ние другареки дългъ ли изпълняваме, или закони прилагаме?

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вашия другарски дългъ ще изпълните въ сѣдилищата, а не тукъ въ Парламента.

С. Мошановъ (д. сг): Гаранция за свободата на изборитѣ въ това село е била дадена отъ първия до последния моментъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ама Вие го разправяте. Вие като че ли нѣмате хаберъ, какво е било въ Пешерска околия.

И. Лѣкарски (д. сг): Г. председателю! Ние искаме да дадете възможност да чуемъ какво говори ораторътъ. Искаме да чуемъ оратора и да решимъ въпроса по съвѣсть. (Къмъ мнозинството) Ако вие сте предрешили въпроса, ние не сме го предрешили.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

С. Кирчевъ (з): Презъ ваше време съвѣстѣта я продаваха въ халитѣ.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Нѣма никакво оплакване, че е вършенъ тероръ надъ избирателя, . . .

С. Кирчевъ (з): Цѣлиятъ народъ проплака!

С. Мошановъ (д. сг): . . . че е извършено насилие върху избирателя, което е измѣнило неговата воля.

З. Поповъ (з): Никой не смѣше да се оплаква.

С. Кирчевъ (з): Богъ високо, царъ далеко.

С. Мошановъ (д. сг): Такова нѣщо въ контестацията нѣма. Има само едно събитие, станало извънъ селото.

Но това събитие е ликвидирано тамъ още на момента и правосъдието въ последствие ще го ликвидира.

Но следъ тоя инцидентъ, какво става? Тоя инцидентъ, който стана вънъ отъ селото, дава възможност на г. Докумовъ, който е единъ енергиченъ политически деецъ, да събере цѣлото село на мегдана и да му държи една пламенна речъ срещу „кръвавия“ Сговоръ, окървавилъ се и сега предъ прага на това село, . . .

С. Кирчевъ (з): И което е истина.

С. Мошановъ (д. сг): . . . да създаде едно негодувание у селянитѣ, които не знаятъ условията, при които е станалъ инцидентътъ, да създаде въ съзнанието на селската маса настроение срещу Сговора, виновникъ за тоя инцидентъ, който инцидентъ се изразява въ края на краищата въ резултата отъ изборитѣ въ това село, едно село, което — позволете да познаваме и ние разположението на нашитѣ партийни сили, . . . (Възражения отъ мнозинството)

В. Кушевъ (нац. л): На 1 ноемврий нито единъ гласъ не получихте въ това село.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Кушевъ! Вие ме предизвиквате да говоря за работи, които не позволихте на Неновъ да говори. Иначе азъ бихъ ви казалъ защо нѣмаме на 1 ноемврий нито 1 гласъ тамъ. Оставете тия работи. Недейте повдига нови страсти. Дайте ми възможност да говоря. Азъ искамъ да кажа, че вследствие на тоя инцидентъ се измѣни населението въ това село, село, на което ние разчитаме да ни даде повече гласове. Сговорътъ не може да получи очакванитѣ резултати, . . .

Нѣкой отъ мнозинството: Резултатитѣ не видѣхте ли ги на 1 ноемврий?

С. Мошановъ (д. сг): . . . а получи ония гласове, които е получавалъ въ всички времена, и въ най-лошитѣ времена. И въ земедѣлско време сме получавали тия гласове тамъ. Остава да направите справка, за да се убедите, че това е така.

Т. Тонковъ (з): Вашитѣ партизани въ село съществуватъ толкова, колкото риба безъ вода.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! За щастие тоя скръбенъ, тоя печаленъ инцидентъ завърши безъ мъртавъ човѣкъ, защото тоя нещастникъ Северинъ е живъ и здравъ и е вземалъ участие въ последнитѣ избори на 1 ноемврий. Искамъ да кажа, че тоя инцидентъ ще се ликвидира въ сѣдилищата. Но вие, които тукъ ще трѣбва да се произнесете по тоя инцидентъ, който самъ по себе си носи и углавна отговорностъ, ще трѣбва да прецените оказалъ ли е той известно влияние, за да се насочи въ друга насока волята на избирателя. Това е, г. г. народни представители, което ние при всѣки единъ конкретенъ случай, когато разглеждаме избори, ще трѣбва да имаме предъ видъ.

Ж. Маджаровъ (з): Самъ признавате, че има закононарушения.

С. Мошановъ (д. сг): Престѣпления може да има много, нарушения на избирателния законъ може да има много, но всички тѣ ще си намѣрятъ законната санкция. Ние не сме сѣднѣ, които ще дадемъ санкции. Ние ще преценимъ презъ нашата съвѣсть тия факти и ще видимъ доколко тия престѣпления или тия нарушения на закона сѣ повлияли на волята на избирателя. А никой не може да отрече, че вследствие на тоя инцидентъ имаме тоя резултатъ отъ избора: 400 гласа за Народния блокъ, и само 100 за Народната коалиция. Тоя резултатъ показва, че този инцидентъ е повлиялъ неблагоприятно за Сговора. Освенъ тоя външенъ инцидентъ, изборното бюро е било съвсемъ редовно конституирано, застъпницитѣ на всички партии сѣ били при бюрото, въ тъмната стаячка е имало отъ всички бюлетини и изборътъ се е завършилъ най-редовно. Можете ли вие да кажете сега: понеже е станало едно нараняване на единъ човѣкъ въ края на селото, ние ще унищожимъ тоя изборъ, защото народната воля не е правилно проявена въ него? Санкция за тия, които сѣ нарушили закона — да, но въ никой случай, обаче, не може да има политическа санкция, която вие искате да дадете, защото съ нищо не е доказано, че е насилена волята на избирателя.

Това е, което има да се каже за избора въ това село по даннитѣ, тъй както тѣ сѣ дадени едностранчиво въ самото следствено дѣло.

Г. Мариновъ (з): Нали сте силна партия, какво се опасавате, ако се провѣри вотътъ?

С. Мошановъ (д. сг): По-нататкъ, г. г. народни представители, за с. Корово.

Н. Гавриловъ (нац. л): Г. Мошановъ! Кажете, какви сѣмъ показанията на пѣдаритѣ Лучковъ и Божановъ.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ ги четохъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Заповѣдано ли имъ е да стрелятъ и тѣ сѣ отказали? Защо премълчавате тия факти?

С. Мошановъ (д. сг): Г. Гавриловъ! Оставямъ и на Васъ да кажете нѣщо, но споредъ мене, всички тия показания, при наличието на единъ инцидентъ, който никой не отрича, за който всички чакаме сѣдебната санкция, за

мене нѣматъ значение. Азъ ви казахъ какво значение иматъ.

М. Диляновъ (з): Обективно говорете, ще се откажемъ отъ думата.

И. Качаковъ (нац. л): Красноречие!

С. Мошановъ (д. сг): Никакво красноречие.

Г. Мариновъ (з): Червите се на трибуната.

С. Мошановъ (д. сг): Изпотихте ме — затуй съмъ червенъ. Не ми давате възможностъ да говоря.

Т. Тонковъ (з): Силите се да доказвате това, което не е истина.

М. Диляновъ (з): (Казва нѣщо)

С. Мошановъ (д. сг): (Къмъ М. Диляновъ) Ти като че ли имашъ нѣщо лично противъ мене. Цѣлъ день те нѣма, ама щомъ азъ се кача на трибуната, ти си насреща ми и веднага почвашъ да ме апострофирашъ.

Селото Корова е чисто помашко село. Тамъ се оплакватъ, г. г. народни представители, че кандидатътъ Гуревъ не е билъ допушанъ да влиза въ бюрото, а застъпникътъ му е билъ арестуванъ и битъ. Не вѣрвамъ да може да се резюмиратъ по-категорично показанията на свидетелитъ по избора въ това село.

Г. Мариновъ (з): Кажете за стрелбата.

С. Мошановъ (д. сг): Той е далъ и заявление до бюрото. Последното се е занимало съ заявлението на Гурева веднага щомъ той го е подалъ — че е билъ възпрепятствуванъ да влѣзе. Председателътъ на бюрото веднага вика стражаря и му казва: „Защо не пускашъ тоя кандидатъ да влиза въ бюрото?“ Стражарятъ казва: „Азъ имамъ заповѣдъ да не пушамъ въ бюрото външни лица. Щомъ този господинъ е кандидатъ, понеже той иде отъ чуждо село“ — Гуревъ не е отъ неговото село, за да го познава...

Г. Мариновъ (з): Г. Мошановъ! Стражарятъ е отъ Лѣджене и Василъ Гуревъ е отъ Лѣджене — съселяни сж — какъ да не се познаватъ?

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): (Къмъ Г. Мариновъ) Дайте доказателство за търпение.

С. Мошановъ (д. сг): Бюрото, казвамъ, веднага взема мѣрки, пуца вече г. Гурева и същевременно казва, че въ никой моментъ около изборното мѣсто никакви побоища никому не сж нанесени — никой не е битъ, никакви стрелби бюрото не е чуло.

Г. Мариновъ (з): Какъ да не е чуло? Тѣ сж въ едната стая, а въ другата съседна стая се биятъ.

С. Мошановъ (д. сг): Ето протоколътъ.

Г. Мариновъ (з): Трѣбваше да отидете въ селото да проверите, преди да говорите.

С. Мошановъ (д. сг): Именно, азъ тамъ ще дойда — че трѣбва да се провери.

Г. Мариновъ (з): Ако Ви е платено да защищавате тукъ Такевъ, то е другъ въпросъ.

С. Мошановъ (д. сг): Мислите ли, че Такевъ трѣбва да ми плаща, за да се явя тукъ, на тая трибуна? Кой казва това? Какъ имате куража да кажете, че Такевъ трѣбва да плаща на Мошановъ, за да го защитава отъ тая трибуна? Е, приятели, много долно мнение имате за хората, съдейки по себе си. — Въ тоя протоколъ на бюрото ние нѣмаме никакво основание да се съмняваме, защото това бюро е избрано по жребие и нѣма никакво оплакване по неговото назначение.

Г. Мариновъ (з): То не е било въ училището, а въ общината.

С. Мошановъ (д. сг): Г-да! Една минута не съмъ говорилъ безъ да ме прекъсватъ. Азъ нѣмамъ физическа сила; изнемогавамъ вече.

Та, казвамъ, г. г. народни представители, това изборно бюро, въ чиято добросъвестностъ никой не може да се съмнява, върху чиято добросъвестностъ никой до тоя моментъ не е хвърлилъ съмънка, нито въ констестация, нито при съдебното дирене, казва, че никаква стрелба, никакви побоища въ изборното мѣсто не сж станали.

Г. г. народни представители! При това положение вие прогивопоставяте тѣхъ свидетели, които, наистина, при следствието казватъ: да. И ето къде е въпросътъ. Когато тукъ има редовно упълномощени отъ закона лица, поставени при всички гаранции, които законътъ дава, и когато ние разглеждаме тоя изборъ, азъ питамъ: на бюрото ли ще вѣрваме, или на неизвестни лица, посочени отъ кандидати, заинтересовани въ резултата на констестацията, която ние днесъ разглеждаме? Вие ще ни позволите да вѣрваме на бюрото, за да сме по-обективни.

Нѣкой отъ мнозинството: Вие може да вѣрвате, ние не вѣрваме.

С. Мошановъ (д. сг): Така че, г. г. народни представители, по това обвинение за избора въ Корова, което се нахвърля тукъ отъ г. докладчика и въ констестацията, ето това е, съ което ние въ този моментъ разполагаме, понеже не сме имали възможностъ да представимъ други доказателства. Официални документи, официални лица, упълномощени отъ закона, казватъ туй.

По-нататъкъ. За избора въ с. Ракитово има констестация, първо, че избирателнитъ книжки били раздавани не въ общинското управление, а въ кръчмата на помощникъ-кмета Вандевъ; второ, че циганитъ и помацитъ били водени да гласуватъ по групи.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Подъ строй.

С. Мошановъ (д. сг): Свидетелътъ Андоновъ, посоченъ отъ констестатора, казва, че циганитъ били водени групово къмъ изборното мѣсто отъ Т. Къневъ и Спасъ Спасовъ. Г. г. народни представители! Мене ми е стѣснително да си кажа цѣлата мисль по този въпросъ. Защо? Защото всички вие тукъ, които знаете какъ гласува циганскиятъ елементъ при всѣки изборъ, сега ще се представите като девствени дѣви, ще се възмущавате отъ най-малката свобода, която сж си позволили не властитъ — това е важното — а двама селяни отъ сѣщото село.

Нѣкой отъ мнозинството: Искате да кажете, че циганитъ безъ строй не могатъ да гласуватъ.

С. Мошановъ (д. сг): Искате да кажете, че за пръвъ пътъ циганитъ сж вѣрвали групово да гласуватъ, когато Сговорътъ е билъ на власт! Но важното, г. г. народни представители, е, че едно такова престѣпление би имало значение за опорочване волята на избирателя, ако тѣзи цигани се водѣха групово да гласуватъ отъ органи на административната власт, а тукъ двама тѣхни съселяни, агитатори на Сговора, Къневъ и Спасовъ — и двамата сж търговци тамъ или нѣкакви други, но въ всѣки случай не органи на властта — сж агитирали между циганитъ, раздавали имъ бюлетини въ деня на избора и сж ги придружавали до изборното мѣсто. Азъ го казвамъ и го признавамъ — придружавали сж ги до изборното мѣсто да не би да отиде нѣкой да имъ даде други бюлетини. Но не сж ли това най-обикновенитъ прийоми на нашитъ партизански нравы, които — това е, което искаме да кажа — не се прилагатъ отъ органи на властта, а отъ агитатори на всѣка една партия, която вие знаете по какъвъ начинъ агитира и търси да събере повече гласове? Ако би се твърдѣло, че циганитъ сж били заплашвани отъ органи на властта, предъ която тѣ треперятъ, или че е имало бити и заплашвани цигани и т. н., тогава бихте имали основание да настрѣхнете отъ възмущение и да кажете: трѣбва да се изгони Такевъ. А туй, че въ едно с. Ракитово двама агитатори сж водили и придружавали циганитъ до изборното мѣсто — това не може да бѣде причина за касиране на единъ изборъ. Трѣбва по-широко да се гледа на тия въпроси.

М. Диляновъ (з): Отговорете на въпроса: това тероръ ли е или не?

С. Мошановъ (д. сг): Това не е тероръ. (Възражения отъ мнозинството) Какъвъ тероръ е това, че агитатори сж водили циганитъ на избора?

И. Качаковъ (нац. л): Свободно проявление на народната воля нѣма.

С. Мошановъ (д. сг): Тероръ ли е това, че агитатори придружаватъ хора съ по-слаба воля или старци до изборното мѣсто? Че кой не го е правилъ? Я кажете, не сте ли го правили и вие? Напротивъ, ашкоолсунъ сме викали всички на тия агитатори, които до последния моментъ стоятъ и въ студъ, и въ дъждъ около изборното мѣсто, за да не изпуснатъ нито единъ гласъ.

М. Дилиановъ (з): (Казва нѣщо)

С. Мошановъ (д. сг): Ти цѣлъ день си почивалъ и сега можешъ да викашъ. Ти цѣлъ день си билъ въ канцеларията.

М. Дилиановъ (з): Сега вие ще отговаряте за вашитъ безобразия.

С. Мошановъ (д. сг): Ако тѣзи хора бѣха органи на властта, азъ нѣмаше да излѣза да говоря. Но когато това го вършатъ агитатори на партия, да се казва, че по този поводъ трѣбва да се касира единъ изборъ, тогава нѣма да има въ България нито единъ изборъ, който да не трѣбва да бѣде касиранъ — не само сега, но и въ миналото. Турете си ржката на сърдцето и кажете не е ли тѣй.

Н. Гавриловъ (нац. л): Но когато избиратели се водятъ подъ строй отъ помощникъ-кмета и имъ се раздаватъ бюлетини, кажете това само агитация ли е?

С. Мошановъ (д. сг): Г. Гавриловъ! На Васъ е много лесно да кажете това, защото има следствено дѣло, водено отъ ваши хора. Но азъ мога да противопоставя показанията на Вандевъ, който казва: „Въ моята кръчма не сж раздавани избирателни книжки, тя бѣше затворена презъ цѣлия день“. Ама вие веднага ще кажете, че той билъ сговористъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Какъ другояче ще каже този човѣкъ, който носи отговорностъ, защото като помощникъ-кметъ е раздавалъ избирателни карти? Той трѣбва да отиде при прокурора.

С. Мошановъ (д. сг): Той го отрича най-категорично. Това ще искаме да се провери.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Въ цѣла България се раздаваха карти отъ властта.

С. Мошановъ (д. сг): И какъ г. следователъ нѣма да потвърди това, когато той базира своето заключение изключително на даннитъ, които му сж дадени само отъ контестацията! Това е слабостта — и азъ ви моля да чуете моя аргументъ — на тия следствени дѣла: че следователитъ не считатъ, че трѣбва да изпълнятъ дѣлта си като следователи — да проявятъ инициатива, да разпитатъ не само свидетелитъ, посочени въ контестациитъ, но да разчовъркатъ въпроса, да повикатъ хора по-спокойни, които не сж заинтересувани, да разпитатъ и тѣхъ. Тукъ имаме едно следствено дѣло, по което сж разпитани изключително свидетелитъ, които сж посочени само въ контестацията.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, г. Мошановъ. Г. г. народни представители! Часътъ е осемъ. Азъ моля, г. г. народни представители, да се продължи заседанието, докато свърши ораторътъ.

Отъ мнозинството: Докато се свърши съ избора.

А. Буковъ (з): Да продължи заседанието, докато се свърши съ избора.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Азъ моля да се продължи заседанието, докато свърши г. Стойчо Мошановъ. Да не се продължава до изчерпване въпроса, защото има и други да говорятъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има записани още нѣколко души.

Когато г. г. народни представители сж съгласни съ предложението на г. министра на вътрешнитъ работи, да се продължи заседанието до свършване речта на г. Стойчо Мошанова, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Сега идвамъ до последното село, Нова-махала, едно чисто турско село.

Н. Гавриловъ (нац. л): Г. Мошановъ, прескачате най-важното село, Ракитово.

С. Мошановъ (д. сг): Вие ще го кажете. Бждете благодарни, че го прескачамъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Кажете за 34-тъ сждебни решения на циганитъ.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Гавриловъ, азъ съмъ много доволенъ, че ми задавате този въпросъ. Предъ сждебнитъ решения и вие, и азъ ще мълчимъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Ами какъ сж издадени тѣзи сждебни решения?

С. Мошановъ (д. сг): Ще питаме сждията, чрезъ г. министра на правосъдието.

Н. Гавриловъ (нац. л): Ние имаме правото да ги проверимъ.

С. Мошановъ (д. сг): Не, нѣмате право да ги проверите.

Сега, г-да, идвамъ на с. Нова-махала. Въ това село има контестация, че застъпникътъ Атанасъ Попчевъ не билъ оставенъ да заеме своето мѣсто на застъпникъ на листата на Народния блокъ.

Г. г. народни представители! Отъ даннитъ въ следственото дѣло, така, като сж изложени, се вижда следното. Застъпникътъ казва, че, бидейки въ кафенето, явили се двама стражари, които му казали: „Ти ще напустнешъ селото“. Тоя фактъ въ контестацията искатъ да го подкрепятъ съ свидетелскитъ показания на Ахмедъ Топарлаковъ. Обаче свидетелътъ Ахмедъ Топарлаковъ казва: „Видѣхъ, когато двама стражари изпълниха отъ изборното бюро застъпника Атанасъ Попчевъ“. Ето, г. г. народни представители, какъ се прави едностранично следствие! Самиятъ застъпникъ казва, че въ селската кръчма му заповѣдали да си върви и той си отишълъ, а свидетелътъ, който се трѣбва да доказва този фактъ, казва, че видѣлъ, когато отъ изборното мѣсто двама стражари сж го изпълдили! И когато се правѣше докладътъ, се напираше много на тази работа, че застъпникътъ е билъ изхвърленъ отъ изборното мѣсто. Безспорно, г. г. народни представители, ако бѣше доказано, че застъпникътъ е билъ изхвърленъ отъ изборното мѣсто, никой не можеше да пледира тукъ, че изборътъ въ това село е редовенъ. Както виждате, има флагрантно противоречие даже между тия, които сж се нагласили по тоя изборъ, и въ това село, да създаватъ инциденти, поради които да се иска вашиятъ вотъ за касиране. Това е, г. г. народни представители, което имамъ да кажа по съществото на въпроса — така, както то е изразено въ следственото дѣло.

Г. г. народни представители! При всичкитъ тия данни — ако ние не бѣхме политически противници — мжчно могатъ да се намѣрятъ аргументи, за да можете да кажете, че единъ народенъ представителъ действително е извършилъ флагрантни, долни и очебиешни нарушения на свободата и на реда при произвеждане изборитъ въ тия четири села и, следователно, той е недостоенъ да бжде тукъ между васъ, като народенъ избраникъ, който да напѣтва сждбнитъ на тая страна. Отъ тия едностранични данни вие не можете да дойдете до заключението, до което иска да дойде г. докладчикътъ на комисията.

Тукъ, г. г. народни представители, азъ идвамъ до втората частъ на моята речъ — свършено накратко — и ще свърша.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: И втора частъ ли има?

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Това следствие, както казахъ, е вършено едностранично. Чл. 124 отъ избирателния законъ, който се цитира тукъ, казва, че сждията, когато е сезиранъ съ контестация по единъ изборъ, трѣбва да повика избрани народенъ представителъ и да му даде 7-дневенъ срокъ, за да си представи доказателствата. Въ момента, когато сждебниятъ следователъ е билъ сезиранъ съ това дѣло, имало е само единъ избраникъ: той е билъ г. Христо Статевъ. Обаче, г. г. народни представители, ние тукъ трѣбва да решимъ не дали е строго спазена формата, и да се криемъ задъ нея, за да оправдаемъ единъ нашъ вотъ, а трѣбва да си отговоримъ, като

хора, спасен ли е духът на закона, за да можем да се произнесем, при всестранно изяснение на въпроса, който е сложен за разрешение, защото се касае за съдбата на един народен представител. Буквата на закона може да е спасена в момента, когато е правено следствието, но духът на закона, смисълът, разумът на закона — защото във всеки закон трябва да има разум — е: на този народен представител, когото чрез вашия вот вие ще извадите от Парламента, трябва да се даде възможност да си представи всичките доказателства, за да чуе и неговите възражения.

Г. Такев не е чакал, г. г. народни представители, днешния момент, за да иска да представи възраженията си. Преди месец и половина, когато този въпрос не беше още разглеждан в комисията, г. Такев е подал заявление, с което е молил комисията да върне дѣлото на следователя, за да му даде 7-дневен срок, в който да представи доказателствата си, защото той нѣма право да даде заявление, догдето следователят не го призове като страна. Ако още тогава г. докладчикът, който е имал заявлението на г. Такева и нареждането на г. председателя на комисията да внесе в комисията този въпрос, беше го внесъл, ние днес щѣхме действително да можем да решим този въпрос, като имаме доказателствата и на двете страни. Когато г. Такев каза, че преди месец и половина още е подал заявление, че има да възрази, да представи доказателства, че всичко това, което се изнася, не е вѣрно, вие не трябва да се скривате зад буквата на закона и да кажете: „Не! При това положение ще решим въпроса“. Г. г. народни представители! По този начин вие нѣма да разрешите правилно въпроса, защото, както казахъ, даже и при това положение, при едностранчиво следствие, вие видѣхте за какви нарушения се касае. Въ Дорково е станал един печален инцидент; изборът е произведен мирно и тихо, но този инцидент създаде настроение въ вреда на Сговора и Сговорът изгубва избора. Казахъ ви, какво е било въ Ракитово и въ Нова-махала.

При това положение, г. г. народни представители, азъ мисля, че ако не можете да намѣрите въ себе си сили и аргументи да гласувате за утвърждаването на избора, като считате, че всички тия нарушения не сѣ били от естество да измѣнят волята на избирателя, защото нѣма насилия, фалсификации и измами — случатъ, въ които законътъ налага политическа санкция, касирането — вие ще трябва непременно да дадете възможност въпросът да се освѣтли чрезъ анкета.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Защо се плашите отъ народа, нали народътъ е съ васъ?

С. Мошановъ (д. сг): Чакайте бе джанъм! Г. Неновъ ви каза защо се плашимъ — защото сте избрали да касирате изборитѣ въ тѣзи села, въ които нѣма нито единъ българинъ избираемъ. Тамъ е цѣлиятъ въпросъ. И когато ние ще решимъ този въпросъ, ние трябва да си отговоримъ дали трябва да се криемъ задъ формата, или ще трябва да го решимъ при наличността на всички данни, които могатъ да се събератъ. И азъ казвамъ: какво ще загубите вие, ако извършимъ една парламентарна анкета по този въпросъ?

Г. г. народни представители! Азъ за втори пътъ излизамъ отъ тая трибуна да ви моля да се вслушате въ единъ нашъ апелъ: да дадете всички гаранции, че и вие отъ тукъ (Сочи мнозинството), и вие отъ тукъ (Сочи малцинството) ще се произнесете по съвѣст. И не ще събъркате, ако се вслушате въ моитѣ думи.

По фердинандския изборъ, който току що, макаръ не съблюдавайки правилника, решихте да касирате, докладчикътъ дойде да ви каже отъ негово гледище, че следственото дѣло, което е извършено, е потвърдило това, което бѣ изнесено и по-рано тукъ. Но ако тогава вие не бѣхте се вслушали въ нашия апелъ и въ апела, който направи г. министър-председателятъ, и ако не бѣше се извършило това допълнително следствие, не щѣше ли у всички да остане подозрение, че фердинандскиятъ изборъ се касира при една тъмнина, която нарочно се иска да се остави?

По въпроса за избора въ Поповската избирателна околия е пъкъ обратното. Въ комисията четохме една констатация съ данни, отъ които да ви настрѣхнатъ коситѣ. Какво е констатацията за избора въ Пещерска околия въ сравнение съ констатацията за избора въ Поповска околия? Азъ съжалявамъ, че не можахъ да взема тая констатация, но утре ще я дамъ на нѣкои другари да я прочетатъ. По поповския изборъ се реши отъ вашата срѣда да отидатъ трима народни представители да направятъ анкета. Въ ре-

зултатъ ние намѣрихме, че не сѣ извършени тия нарушения, които се съобщаватъ въ констатацията и нѣма причини да се касира изборътъ. Така ние разсѣхме едно заблуждение.

Н. Гавриловъ (нац. л): Ще видимъ, когато дойде да говоримъ по анкетата!

С. Мошановъ (д. сг): Азъ искамъ да ви кажа какво е убеждението на тая анкетна парламентарна комисия, болшинството въ която сѣ членове отъ вашата срѣда. Въ нея азъ бѣхъ малцинство. Анкетната комисия при пълно единодушие направи своя протоколъ. При това не се касае само до нашето лично заключение, а се касае за стенографиранитѣ показания отъ стенографъ на Народното събрание, дадени отъ свидетели, показани и отъ двете страни.

Та казвамъ, че когато се даде възможност на Парламента да бѣде освѣтлен, отъ това той нищо не губи. Какво ще се загуби, ако не тѣй бързо, както днесъ искате, се разреши въпросътъ за касирането на избора? Вие бързате, като чели това тегне днесъ на българския народъ, като чели за „голѣмитѣ“ „скандални“ „престѣпления“ въ Пещерска околия трябва частъ по-скоро да се даде удовлетворение на наболѣлата обществена съвѣст! Недейте съ едно прибързване да създадете болка и огорчение. Ние сме народни представители отъ противни партии, водили сме много ожесточени борби, но по въпроса за касирането на депутатски мандатъ, г. г. народни представители, нека бѣдемъ оттукъ (Сочи лѣвицата) дотукъ (Сочи дѣсницата) само съ едно разбиране. По този въпросъ азъ имамъ куража да пледирамъ това, защото никой отъ васъ не може ми каза: „Ами вие въ сговористко време помните ли какъ касирвахте депутатитѣ за това и за онова?“ Азъ мога да ви кажа: че ние сме правили тѣкмо обратното. Съжалявамъ, че г. Муравиевъ го нѣма тукъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Защо не го касирахте?

С. Мошановъ (д. сг): На времето имаше подадена констатация отъ комунистѣтѣ за Троянския изборъ, че мировиятъ съдия въ Троянъ неправилно бъркалъ въ листата на тѣхния трудовъ блокъ и я наредилъ така, както си искалъ. Понеже му се счело, че единъ отъ кандидатитѣ билъ бившъ комунистъ, казалъ: „Този човѣкъ по силата на закона за защита на държавата не може да бѣде кандидатъ“, изважда го, слага на неговото мѣсто другъ, регистрирва листата и се гласува.

Д. Икономовъ (раб): Това е вѣрно. Азъ бѣхъ вториятъ кандидатъ и тогава съдѣтъ ме зачеркна.

С. Мошановъ (д. сг): Това е много голѣмъ въпросъ, защото цѣла една политическа партия казва: на насъ не ни се даде правото да вземемъ участие въ тия избори. Това не е чисто формална причина, и много основателно мировиятъ съдия бѣше съденъ дисциплинарно и осѣденъ. На комунистическата партия не се даде възможностъ да вземе участие въ изборитѣ и тя подаде констатация. Тогава комисията реши да бѣде касиранъ троянскиятъ изборъ. Сложи се на дневенъ редъ този въпросъ, обаче г. Лячевъ накара докладчика да избѣга и да не се явява, за да не касира единъ бившъ министъръ на България по тия или ония съображения.

Нѣкой отъ мнозинството: Сега искате като реваншъ и ние да ви се отплатимъ?

С. Мошановъ (д. сг): Не искамъ реваншъ, а искамъ да видите широтата, съ която трябва да се третиратъ тия въпроси. Азъ съжалявамъ, че тукъ нѣма кой да ме чуе какъ трябва да се третиратъ тия въпроси.

Нѣкой отъ мнозинството: Или, съ други думи, искате милостъ?

С. Мошановъ (д. сг): Не, милостъ не искаме, но азъ искамъ да ви кажа, че когато се касае въпросътъ да се отнеме мандатътъ на единъ народенъ представител, ние апелираме да се направи анкета, като анкетната комисия — въ която вие ще имате болшинство — да отиде да провѣри на самото мѣсто тия работи, които се изнасятъ. Защото, когато имаме да съдимъ политическото въздействие върху избирателя, ние, партизанитѣ, знаемъ кое може да го упражни и кое не може да го упражни. И затова ние трябва да видимъ на самото мѣсто, като разпитваме селянитѣ — както ги разпитвахме въ Поповска околия — какво отражение въ момента на избора е дало върху тѣхното съзнание и върху тѣхната съвѣст това или онова действие, и тогава да се произнесемъ, да решимъ.

Безъ да се простирамъ повече, г. г. народни представители, азъ мисля, че ще се направи една грѣшка, която ние ще почувствуваме извънредно много болезнено, защото ако г. Статевъ намѣри за дълъгъ да каже тѣзи думи, които каза по отношение на г. Такевъ, ние пъкъ питаемъ известни чувства къмъ г. Такевъ — знаете ги. Вие, които сѣщо като насъ сте партизани, недейте пренебрегва и недейте се надсмива на тѣзи чувства, защото партиитъ не сѣ случайно събиране на хора — тѣ сѣ семейства. Даже нѣщо повече — добритъ политически деятели, добритъ партизани много често забравятъ семейството си, за да служатъ на обществения и политическия дълъгъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): (Възразява нѣщо)

С. Мошановъ (д. сг): И когато ние идемъ тукъ съ тоя жаръ да защитимъ единъ нашъ другаръ — защото се касае, независимо отъ резултата въ избора, до това, дали той е насилникъ или фалшификаторъ въ Пещерска околия, или не е — вие нѣмате право да го извадите отъ Парламента, безъ да сте му дали възможность да се изкаже, безъ да чуete неговитъ доказателства. Сторите ли това,

г. г. народни представители, вие действувате като политически противници, а не като независими народни представители. (Ржчоплъскания отъ сговориститъ и национал-либералитъ-обединени)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитъ работи и народното здраве.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни представители! Моля сега да вдигнемъ заседанието.

Предлагамъ за утрешното заседание дневниятъ редъ да си остане сѣщиятъ — на първо мѣсто, второ четене на двата законопроекта и следъ това докладътъ на комисията по избора въ Пещерска околия.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ предложения отъ г. министра на вътрешнитъ работи дневенъ редъ за утре, моля, да вдигнатъ рѣка.

Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 18 м.)

Подпредседателъ: **Н. ШОПОВЪ**

Секретаръ: **Д. СВИНАРОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

ПОПРАВКА НА ПО-ВАЖНИ ПЕЧАТНИ ГРЪШКИ.

Стр.	Кодона	Редъ	Напечатано :	Да се чете :
113	лѣва	2 отгоре надолу	проектъ, въпросътъ така, както той днесъ се разглежда,	проектъ, сж еледниѣ. Три съображе- ния сж обусловили